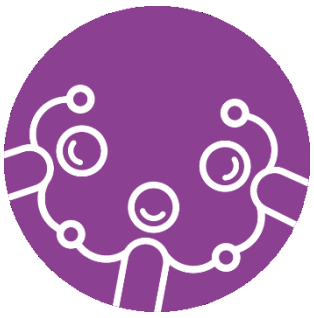

Riksomfattande program för ungdomsarbete och ungdomspolitik 2020–2023: Målet är att alla unga ska ha ett meningsfullt liv och vara delaktiga i samhället

1. Innehåll

1. Inledning ***2***

1.1 Syftet med programmet och dess struktur **2**

1.2. Beredningen av programmet **3**

2. Regeringens ungdomspolitiska mål och åtgärder ***4***

2.1 Unga har förutsättningar för en smidig vardag – utslagningen minskar **4**

2.2 Unga har metoder och färdigheter för att delta och påverka **11**

2.3. Unga litar på samhället – jämlikheten och tryggheten stärks **14**

3 Finlands mål för det internationella och europeiska samarbetet på ungdomsområdet ***18***

4 Riktlinjer för stödet till ungdomsarbete och ungdomsverksamhet samt prioriteringar för godkännande av rätten till statsbidrag för riksomfattande kompetenscentrum på ungdomsområdet ***20***

BILAGA 1: RUNGPO 2020–2023 - Lägesbild för de ungas uppväxt- och levnadsförhållanden ***24***

BILAGA 2: Hörande av unga och centrala aktörer inom ungdomsarbetet och ungdomspolitiken i beredningen av Riksomfattande programmet för ungdomsarbetet och ungdomspolitiken 2020–2023 ***32***

1. Inledning

Det riksomfattande programmet för ungdomsarbete och ungdomspolitik (RUNGPO) är ett lagstadgat sektorsövergripande program som godkänns av statsrådet för en fyraårsperiod i sänder. Syftet med programmet är att främja de ungas uppväxt- och levnadsvillkor. I programmet slår regeringen fast målen för ungdomsarbetet och ungdomspolitiken och åtgärderna för att nå dessa. Dessutom drar programmet upp riktlinjer för ungdomsarbetet, inklusive prioritetsområdena för de riksomfattande kompetenscentren för ungdomsområdet samt de nationella målen för ungdomsområdets europeiska och internationella verksamhet. Programmet godkänns som statsrådets principbeslut.

Författningsgrunden för programmet är den gällande ungdomslagen (1285/2016). Bestämmelserna om programmet i 5 § i lagen kompletteras av statsrådets förordning om ungdomsarbete och ungdomspolitik som trädde i kraft den 13 april 2017 (211/2017). Därtill bestäms Innehåller i RUNGPO av regeringens skrivningar om de unga. Det föreliggande programmet har utarbetats för 2020–2023 och är det andra i ordningen.

Med **ungdomsarbete** avses enligt ungdomslagen åtgärder för att stödja de ungas utveckling, självständighetsprocess och delaktighet. Enligt lagen avses med **ungdomspolitik** åtgärder för att förbättra de ungas uppväxt- och levnadsvillkor samt växelverkan mellan generationerna. Ungdomspolitiken är åldersbaserad politik som riktar sig till personer under 29 år.

Ett av huvudmålen med programmet är att förankra den ungdomspolitiska aspekten i beslutsfattandet inom den offentliga sektorn. Utgångspunkten och referensramen för detta program är regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering, ”Ett inkluderande och kompetent Finland”. I det gällande regeringsprogrammet presenteras ungdomspolitiska teman och åtgärder i sällsynt riklig omfattning.

RUNGPO är regeringens verktyg för att genomföra de ungdomspolitiska åtgärderna i regeringsprogrammet, samt för att säkerställa genomförandet av dem på sektorsövergripande nivå. RUNGPO fokuserar särskilt på de mål som kräver sektorsövergripande samarbeten för att uppnås. Därför innehåller programmet inte detaljerade uppgifter om alla enskilda åtgärder som ska vidtas inom olika förvaltningsområden.

I enlighet med regeringsprogrammet är RUNGPO:s huvudfokus på förebyggande av utslagningen av unga och på stärkande av deras delaktighet. Utslagningen förebyggs effektivast genom att säkerställa att varje ung person har förutsättningar för ett meningsfullt liv. Dessa målsättningar eftersträvas genom tre målhelheter:

- De unga har förutsättningar för en smidig vardag – utslagningen minskar
- De unga har metoder och färdigheter för att delta och påverka
- De unga litar på samhället – jämlikheten och tryggheten stärks

1.1 Syftet med programmet och dess struktur

RUNGPO innehåller tre delar. Programmets lagstadgade uppgift är för det första att sammanjämka de mål och åtgärder som de ministerier som är viktigast med tanke på ungas uppväxt- och levnadsvillkor fastställt och genom vilka ministerierna främjar verkställandet av målen enligt 2 § i ungdomslagen under programperioden. För det andra ställer programmet upp målen för den europeiska och internationella verksamheten på ungdomsområdet. Programmets tredje del gäller utvecklandet av ungdomsarbetet. Där ingår riktlinjer för stödet till ungdomsarbete och ungdomsverksamhet, inklusive tyngdpunkterna för godkännande av rätten till statsbidrag i fråga om de kompetenscentrum på ungdomsområdet som avses i 19

§ i ungdomslagen. Kompetenscentrumen är undervisnings- och kulturministeriets verktyg för att utveckla ungdomsområdet och svara på aktuella behov inom ungdomsarbetet.

Vid genomförandet av RUNGPO är det viktigt att identifiera och beakta flera andra av regeringens program och politiska linjer som ska genomsyra hela förvaltningen, såsom det jämställdhetsprogram som är under beredning, programmet för främjande av digitalisering samt programmet för utveckling av barn- och familjetjänster. Därutöver säkerställs samstämmigheten och överensstämmelsen mellan RUNGPO och det demokratiprogram som håller på att beredas, liksom med det bostadspolitiska program som utarbetas i form av en redogörelse. En heltäckande sammanställning över de program och politiska riktlinjer som ska tas i beaktande när RUNGPO genomförs ingår i lägesbilden för de ungas uppväxt- och levnadsförhållanden. (Bilaga 1: RUNGPO 2020–2023 – Lägesbild för de ungas uppväxt- och levnadsförhållanden.)

Programmet omfattar alla unga som inte fyllt 29 år som avses i ungdomslagen. Prioriteringarna i programmet fokuserar dock framför allt på själva kärnområdet, dvs. utvecklingen av uppväxt- och levnadsförhållandena för unga i åldern 12–25 år. I enlighet med regeringsprogrammet ska en parlamentarisk kommitté bereda en nationell barnstrategi under regeringens mandatperiod. Den ska skapa en målbild för ett barn- och familjevänligt Finland som sträcker sig över regeringsperioderna och sammanför olika förvaltningsområden. Strategin bygger på kunskap och forskning samt främjar verkställigheten av FN:s konvention om barnets rättigheter. RUNGPO och strategin stöder och kompletterar varandra eftersom programmet framför allt fokuserar på de ungas självständighetsprocess, medan barnstrategin har fokus på dem som är under 18 år.

1.2. Beredningen av programmet

I enlighet med det uppdrag den av regeringen tillsatta barn- och ungdomspolitiska ministergruppen fått har ministergruppen styrt beredningen av RUNGPO, vilket innebär att beredningen fått politisk styrning. Ministergruppens sammansättning:

forsknings- och kulturminister Hanna Kosunen (ordförande)
familje- och omsorgsminister Krista Kiuru
miljö- och klimatminister Krista Mikkonen
social- och hälsovårdsminister Aino-Kaisa Pekonen
ministern för nordiskt samarbete och jämställdhet Thomas Blomqvist.

Programmet har beretts inom en sektorsövergripande samarbetsgrupp som tillsatts av undervisnings- och kulturministeriet och består av tjänstemän vid ministeriet, vilken också fått i uppgift att följa med genomförandet av programmet under hela den tid det är i kraft.

I samband med halvtidsgranskningen av regeringens verksamhet ska ministergruppen utvärdera genomförandet av programmet, och med utgångspunkt i utvärderingen vid behov framlägga ett förslag till statsrådet för justering av programmet.

Den 19 juni 2019 ordnades en kick off för beredningen av programmet, ”Mot ett nytt RUNGPO 2020–2023”. Ett stort antal företrädare för myndigheter och medborgarorganisationer deltog i evenemanget. Den 6 juni 2019 gav Statens ungdomsråd i enlighet med sin lagstadgade uppgift ett utlåtande om vilka frågor som ska ingå i programmet. En öppen Webropol-enkät om innehållet i och målgrupperna för programmet genomfördes 1.7–15.8.2019. Dessutom hördes 1 890 unga från 104 orter direkt som ett led i beredningen. De unga som deltog i hörandet var i åldern 11–29 år och hördes i skolor, läroanstalter, ungdomslokaler, hobby- och organisationsverksamhet, ungdomsverkstäder, bibliotek, köpcentrum, Navigatorer och

dessutom via digitala kanaler. De representerade 18 olika modersmål och intervjuades av 120 studerande i samhällspedagogik vid Humanistiska yrkeshögskolan. Intervjuerna genomfördes i september 2019.

Ett remissförfarande om programutkastet ordnades 14.10.–4.11.2019. Hörandet av de unga samt av centrala aktörer inom ungdomsarbetet och ungdomspolitiken samt de resultat som inkom beskrivs mer i detalj i en bilaga (Bilaga 2: Hörande av unga samt centrala aktörer inom ungdomsarbetet och ungdomspolitiken i beredningen av Riksomfattande programmet för ungdomsarbetet och ungdomspolitiken 2020–2023).

2. Regeringens ungdomspolitiska mål och åtgärder

Programmet sammanjämkar de mål och åtgärder som de ministerier som är viktigast med tanke på ungas uppväxt- och levnadsvillkor fastställt och genom vilka ministerierna främjar verkställandet av målen enligt 2 § i ungdomslagen (1285/2016) under programperioden. Syftet med ungdomslagen är att 1) främja de ungas delaktighet och möjligheter att påverka samt förmåga och förutsättningar att verka i samhället 2) stödja de ungas utveckling, självständighetsprocess och gemenskapskänsla samt inhämtandet av kunskaper och färdigheter i anknytning till detta 3) stödja de ungas fritidssysselsättningar och verksamhet i det civila samhället 4) främja de ungas likställdhet och jämlikhet samt tillgodoseendet av deras rättigheter samt 5) förbättra de ungas uppväxt- och levnadsvillkor. Syftet ska uppnås med utgångspunkt i 1) solidaritet, kulturell mångfald och internationalism, 2) hållbar utveckling, sunda levnadsvanor, respekt för miljön och livet samt 3) sektorsövergripande samarbete.

RUNGPO bidrar till en effektivare och resultatrik användning av de resurser som står till buds på olika verksamhetsområden i syfte att främja en förbättring av de ungas uppväxt- och levnadsförhållanden. I stället för att gå in för enskilda sektorsvisa åtgärder ska programmet fokusera på de omfattande ungdomspolitiska frågor vars lösning förutsätter ett smidigt, likriktat och följdriktigt samarbete.

Med beaktande av de ungdomspolitiska mål och åtgärder som ingår i regeringsprogrammet och i regeringens övriga strategier samt det arbete som politikprogrammen förutsätter, anger regeringen tre ungdomspolitiska målhelheter som ska genomföras 2020–2022:

- Unga har förutsättningar för en smidig vardag – utslagningen minskar
- Unga har metoder och färdigheter för att delta och påverka
- Unga litar på samhället – jämlikheten och tryggheten stärks

Finlands tvåspråkighet är en utgångspunkt för genomförandet av åtgärderna i programmet. Genomförandet av programmet ska beakta att de unga har olika utgångspunkter (till exempel etniskt ursprung, språk, kön eller funktionsförmåga) och främja att möjligheterna för alla unga ska tillgodoses på lika villkor. I planeringen av hur åtgärderna ska genomföras ingår en könsbaserad konsekvensbedömning.

2.1 Unga har förutsättningar för en smidig vardag – utslagningen minskar

De ungas vardag görs smidigare genom att garantera varje ung person tillträde till utbildning och arbete, säkerställa hans eller hennes ekonomiska trygghet och förmåga att hantera sin ekonomi samt genom att stärka de ungas mentala hälsa. Utslagningen förebyggs effektivast genom att säkerställa att varje ung person har förutsättningar för ett meningsfullt liv.

Genom ungdomsgarantin tryggas den ungas tillträde till utbildning och arbete

Enligt regeringsprogrammet ska alla unga under 25 år eller utexaminerade under 30 år garanteras antingen en arbets-, praktik-, arbetsprövnings-, verkstads-, läroavtals- eller rehabiliteringsplats inom tre månader från det att arbetslösheten började.

I Navigatorerna, det uppsökande ungdomsarbetet och ungdomsverkstäderna möter man många unga som befinner sig i utmanande livssituationer. Även om många av dem är på efterkälken när det gäller att tillägna sig de färdigheter som behövs för att klara sig på egen hand i arbetslivet, kan rehabiliteringen och utvecklingen till och med gå fort om de får adekvat hjälp. Utmaningar som i värsta fall kan leda till arbetsoförmåga om de blir långvariga är framför allt bristande självförtroende, en tendens att spänna sig i sociala situationer, ensamhet, utsiktslöshet och oidentifierade inlärningssvårigheter.

Åtgärder:

- De tjänster där man möter unga i utmanande livssituationer stärks inom ramen för ungdomsgarantin. Ungdomsgarantin utökas genom att man utvecklar Navigator-verksamheten till att omfatta möjligheter till stöd där man träffas ansikte mot ansikte. Arbetet med att förankra Onni, verksamhetsmodellen för psykosocialt stöd inom Navigator-verksamheten, fortsätter.
- Navigatornätverket utvecklas och stärks ytterligare.
- Som ett led i verkställandet av ungdomsgarantin säkerställs på statsrådsnivå informationsgången mellan olika myndigheter angående samordningen av åtgärder och projekt. Målet säkerställs genom ett nära samarbete mellan framför allt arbets- och näringsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet och undervisnings- och kulturministeriet.
- När servicestrukturerna förnyas beaktar man att ungdomsgarantins mål ska uppfyllas.

Målgrupp: Unga under 25 år och utexaminerade under 30 år.
Samordnande ministerium: ANM
Samarbetsparter: SHM och UKM
Uppföljningsindikatorer: Arbetslöshetsperiodernas längd för unga som ingår i målgruppen för ungdomsgarantin. Flödet till arbetslöshetsperioder som överstiger tre månader.

De ungas behov, tjänster och förmåner identifieras och beaktas i översynen av den sociala tryggheten

Den finländska sociala tryggheten består av förmåner och tjänster som tryggar försörjningen. Syftet med en översyn av den sociala tryggheten är att garantera människor ett förutsebart skydd i olika livsskeden och föränderliga livssituationer.

Det centrala målet för reformen är att de förmåner och tjänster som hör till den sociala tryggheten har en tydligare koppling till varandra på ett smidigt sätt och vid rätt tidpunkt. Den sociala tryggheten ska stödja de ungas delaktighet, aktörskap och funktionsförmåga, utbildning och sysselsättning samt svara på deras behov att känna sig betydelsefulla. Ett mål för reformen bör vara att så få unga som möjligt långvarigt hänvisas till den lägsta trygghetsnivån, dvs. utkomststöd. Reformen utsträcker sig över mandatperioden för två riksdagar.

Åtgärder:

- I utvecklingen av den sociala tryggheten beaktas de ungas särskilda behov som beror på deras livsskede.
- I reformen av den sociala tryggheten granskas tjänste- och förmånshelheterna över hela linjen med beaktande av de ungas behov.

- Genom reformen av den sociala tryggheten eftersträvas också att de ungas långvariga behov av utkomststöd ska minska.
- Man strävar efter att de unga knyts till utbildning och arbetslivet i olika livsskeden genom att beakta deras eventuella behov av särskilt stöd eller andra särskilda arrangemang.

Målgrupp: under 29-åringar
Samordnande ministerium: SHM
Samarbetsparter: UKM, ANM, [FM]
Uppföljningsindikatorer: Fastställs inom ramen för reformen av den sociala tryggheten

De ungas mentala hälsa stärks

Största delen av de ungas hälsoproblem beror på psykisk ohälsa och missbruk. Dessa utgör en betydande riskfaktor för utslagning och bestående arbetsoförmåga. Det är i synnerhet under ungdomstiden (13–22 år) som många psykiska problem bryter ut. Tre av fyra psykiska störningar bryter ut före 25 års ålder. Uppskattningsvis 20–25 procent av alla unga lider av någon psykisk störning. Att förebygga psykisk ohälsa och missbruk, identifiera de första symptomen på störningar samt behandla lindriga och medelsvåra psykiska och missbruksrelaterade störningar ingår i arbetet för varje yrkesutbildad person inom studerandehälsovården. Det finns dock brister i tillgången till tjänster och den så kallade ”bollningskulturen” fortsätter, dvs. att den studerande skickas vidare från studerandehälsovården till något annat serviceställe. Om man agerar på detta sätt finns det en stor risk för att den studerande hamnar i gränsområdet mellan olika tjänster och blir helt utan service. Det är särskilt viktigt att man i kommunerna och i fortsättningen eventuellt i landskapen ser till att det ordnas vård på grundnivå av psykisk ohälsa hos studerande inom ramen för studerandehälsovården.

Den nya strategin för psykisk hälsa betonar att grunden för den byggs upp i barndomen och i ungdomen. Uppväxtmiljön och studiemiljön stöder den mentala hälsan och erbjuder en möjlighet för de psykiska resurserna att utvecklas positivt. Riktlinjerna i strategin inbegriper säkerställande av tillräckliga resurser och samarbete mellan yrkesgrupperna i fråga om mentalvårdsarbetet vid rådgivningsbyråerna, elev- och studerandevården (som inbegriper skol - och studerandehälsovården) samt andra tjänster på grundnivå för barn och unga.

Åtgärder:

- Det säkerställs att man i skolorna identifierar de ungas behov av stöd i fråga om psykiska störningar eller missbruk, kan erbjuda tillräckligt med akut vård och eventuellt hänvisa dem till fortsatt vård, så att de får hjälp med problemen i rätt tid, utan trösklar och dröjsmål.

- Skolor och läroanstalter inför effektiva metoder genom vilka man redan tidigt kan ingripa i psykiska störningar hos unga.

- Det säkerställs att också unga som inte deltar i någon utbildning och som saknar jobb (NEET-unga) får de psykosociala stödtjänster och det stöd i vardagen som de behöver i närheten av sin boende- och verksamhetsmiljö, bl.a. genom att utveckla multiprofessionella Navigatorer. Inom ramen för Institutet för hälsa och välfärds fortsättningsprojekt skapas modeller och rekommendationer för samarbetet mellan mentalvårdsarbetet inom bashälsovården och olika tjänster för unga som inte deltar i någon utbildning och som saknar jobb.

- Det säkerställs att unga vars funktionsförmåga är nedsatt på grund av sjukdom ges möjlighet till utbildning inom ramen för vad de förmår. Bruket av verksamhetsmodeller som ska stärka utbildnings- och arbetslivsfärdigheterna och främja deltagandet i arbetslivet utvidgas och etableras.
- Digitala tjänster utnyttjas och utvecklas och man ser till att de är lättillgängliga, bl.a. genom att utveckla samarbetet mellan den offentliga social- och hälsovården och tredje sektorn.
- Det säkerställs resurser för identifiering av rusmedelsmissbruk och för förebyggande rusmedelsarbete, så att de unga får tillräckligt stöd och vård för sina problem i ett tidigt skede.
- Tillgången på den psykoterapi och psykosociala metoder (både vård och förebyggande arbete) som ska ges inom bashälsovården samt elevvården och studerandevården förbättras. Inom ramen för servicesystemets bredare helhet behövs också strukturer för samarbetet med övriga myndigheter, organisationer och övriga kommunala sektorer.
- Unga som har en psykisk belastning får stöd. Det innebär bland annat unga som har föräldrar, vårdnadshavare eller nära anhöriga som är sjuka samt unga som själva befinner sig i ett utsatt läge eller livsskede.

Målgrupp: 12–29-åringar.
Samordnande ministerium: SHM
Samarbetsparter: UKM, ANM, kommunerna, SHVS, föreningar
Uppföljningsindikatorer: Användning av psykiatrisk vård inom den specialiserade sjukvården, antalet anställda inom skol- och studerandehälsovården samt elev- och studerandevården, Skolhälsoenkäten, SHVS undersökning av de högskolestuderandes hälsa

Eftervården inom barnskyddet utvecklas genom att unga ges tillräckligt och behövligt stöd på vägen till vuxenlivet

Enligt den gällande lagstiftningen är syftet med eftervården inom barnskyddet att stödja barnets eller den ungas integration efter vård utom hemmet inom barnskyddet eller den ungas självständighetsprocess. Från och med 1.1.2020 fortsätter rätten till eftervård inom barnskyddet i stället för nuvarande 21 år tills den unga personen fyller 25 år. Självständighetsprocessen som följer på vård utom hemmet är en kritisk fas, då unga ofta behöver ett helhetsbetonat stöd. Varje ung person ska ha en framtidsvision, en meningsfull väg och verktyg för att avancera mot utbildning och arbete. Unga som blir myndiga ska erbjudas behövligt stöd till exempel i frågor som gäller boende, utbildning, övergång till arbetslivet och ekonomiskt uppehälle. För att det ska gå att hitta en helhetslösning som är förenlig med den ungas bästa och som minskar risken för utslagning krävs det ett nytt slags övergripande och samordnat samarbete mellan olika sektorer, i stället för separata tjänster inom olika förvaltningsområden.

Åtgärd:

- Eftervården inom barnskyddet för personer som närmar sig myndighetsåldern och för myndiga reformeras i enlighet med regeringsprogrammet till ett helt nytt, sektorsövergripande stöd för vuxenlivet.

Samordnande ministerium: SHM
Samarbetsparter: UKM, ANM, MM.
Uppföljningsindikatorer: Fastställs senare

Det multiprofessionella samarbetet och i synnerhet ungdomsarbetet stärks inom den grundläggande utbildningen och yrkesutbildningen

Att de unga mår bra är en förutsättning för deras lärande – å andra sidan främjar lärandet barnens och de ungas välbefinnande på flera olika sätt. Genom att stärka det multiprofessionella samarbetet i skolorna kan man stödja de ungas välbefinnande, lärande, skoltrivsel, stärka en positiv självbild hos dem och stödja samhörigheten inom lärmiljöerna samt förebygga faktorer i de ungas liv som bidrar till marginalisering.

Främjande av de ungas mentala hälsa stärker de resurser som hjälper dem att bygga upp en fungerande vardag och att hitta lösningar också på krissituationer och motgångar i livet. Faktorer som utgör ett hot mot de ungas mentala hälsa och självständiga aktörskap är till exempel dålig självkänsla, en tendens att spänna sig i sociala situationer, mobbning, utslagning och drogmissbruk samt studierelaterad stress.

Andelen unga som saknar examen på andra stadiet bland unga i åldern 20–29 år har inte minskat i högre grad under 2000-talet; år 2017 var andelen 16,4 %. Bakgrunden till att unga har avbrutit studierna var bland annat misslyckat val av studieområde, bristande studiehandledning, bristande studiefärdigheter, hälsoskäl, svårigheter i privatlivet, problem med studiemotivationen, avsaknad av lämpliga utbildningsalternativ, sysselsättningsutsikterna i branschen och dessutom övergång från studierna till arbetslivet mitt i studierna. Avbrutna studier kan vara en anledning till utslagning, eller också följden av att den unga redan börjat marginaliseras långt tidigare. En lösning på problemet som en del städer gått in för är ett intensifierat samarbete mellan utbildningsväsendet och ungdomsväsendet. Att föra ut specialungdomsarbetet till läroanstalterna kan förbättra de studerandes välbefinnande och hantering av vardagen avsevärt och bidra till att studierna börjar löpa. Om de studerande mår bra, trivs de också bättre med studierna och risken för att de avbryter studierna minskar.

Åtgärder:

- Undervisnings- och kulturministeriet utvecklar åtgärder för att stärka det multiprofessionella samarbetet inom den grundläggande utbildningen och yrkesutbildningen. Åtgärderna genomförs i anslutning till regeringsprogrammets utvecklingsprogram för kvalitet och jämlikhet i utbildningen. Åtgärderna ska bidra till att stödja regeringsprogrammets mål att stärka läroanstalternas och elevvårdens tjänster så att de unga får det stöd de behöver samt målet att stärka samarbetet mellan läroanstalterna, kommunerna och tredje sektorn och målet att stärka stödtjänster med låg tröskel för barn, unga och familjer.
- I överensstämmelse med regeringsprogrammet främjar en verksamhetskultur i skolorna som präglas av samhörighet och elevernas och de studerandes roller och möjligheter att påverka inom skolgemenskapen stärks.
- Inom utvecklingsprogrammet för kvaliteten och jämlikheten i den grundläggande utbildningen 2020-2022, genomför ministeriet ett projekt som särskilt syftar till att stärka en multiprofessionell verksamhetsmodell som framför allt ska fokusera på att stärka ungdomsarbetet i skolorna. I projektet utnyttjas forskning på området, erfarenheter och kunskap om nyttan av samarbete mellan ungdomsarbetet och skolan samt utvecklas goda förfaranden för multiprofessionellt samarbete, särskilt i syfte att stärka, sprida och etablera ungdomsarbetet i skolorna och stärka de ungas välbefinnande, skoltrivsel, utbildningsmässiga jämlikhet och samhörigheten inom läroanstalterna samt särskilt förebygga utslagning. I projektet som ska genomföras på riksnivå inom yrkesutbildningen utvecklas och sprids olika modeller för samarbete mellan ungdomsarbetet och läroanstalterna i syfte att stödja de studerandes välbefinnande. Verksamhetens genomslag mäts i en undersökning.

- Ett av projektets prioritetsområden är att nå ut till och att stödja elever med invandrarbakgrund och deras familjer.
- Kunskaper och färdigheter gällande den mentala hälsan ska stärkas i skolorna. Barn och unga ska bli bättre på att ta hand om den mentala hälsan och på att utveckla en sund självkänsla genom att de ska få mer information om bästa praxis, fokuseringar på utbildning i arbetssätt som främjar förmågan att ta hand om den mentala hälsan samt genom att påverka verksamhetskulturen inom den grundläggande utbildningen.
- Det säkerställs att arbetet för den mentala hälsan inom elev- och studerandevårdens samt skol- och studerandehälsovården har tillräckliga resurser och att olika yrkesgrupper samordnar sig i detta syfte.

Målgrupp: Utvecklingsprojektet riktar in sig på eleverna i åk 5–9 i den grundläggande utbildningen med fokus på unga i högstadieåldern 13–16 år samt på unga i grundläggande yrkesutbildning.
Samordnande ministerium: UKM
Samarbetsparter: SHM, UBS; aktörer inom ungdomsområdet, kommunerna, anordnare av grundläggande utbildning, anordnare av yrkesutbildning samt organisationer på utbildnings- och ungdomsområdet.
Uppföljningsindikatorer: Uppföljningen av åtgärderna genomförs som ett led i en mer omfattande uppföljning av utvecklingsprojektet för kvaliteten på och jämlikheten inom den grundläggande utbildningen. Målet är att förtydliga målbilden för det multiprofessionella samarbetet, att utnyttjandet av multiprofessionellt samarbete utökas avsevärt inom kommunerna och att uppföljningssystemen utvecklas. För yrkesutbildningens del görs en uppföljningsundersökning av verksamhetens genomslag.

Ungas förutsättningar för självständigt boende förbättras och deras bostadslöshet minskar

Unga är en av målgrupperna i samarbetsprogrammet för att halvera bostadslösheten. I programmet försöker man säkerställa att unga har tillgång till ett tillräckligt utbud av bostäder till ett skäligt pris och det stöd som behövs för boendet, exempelvis boenderådgivning. De unga behöver olika alternativ för boendet.

Åtgärder:

- I enlighet med regeringsprogrammet inleder MM ett nytt samarbetsprogram för att halvera bostadslösheten. Städerna som deltar i programmet ska i sina planer beakta ungas boende (de bostäder och det stöd som behövs).
- Tillgången till boenderådgivning förbättras. När boenderådgivningen utvidgas till alla boendeformer ligger fokus på unga.
- Vid Navigatorerna har man tillsammans med Förbundet för Ungdomsbostäder tagit fram handlednings- och rådgivningstjänster som gäller boende och riktas till unga. Främjandet av ungas boendefrågor fortsätter vid Navigatorerna.
- I enlighet med regeringsprogrammet främjas med statligt stöd produktion av bostäder till ett skäligt pris och i synnerhet produktion av ungdoms- och studerandebostäder. Unga ska ha olika alternativ för boendet.

Målgrupper: unga i åldern 18–25 år
Samordnande ministerium: MM
Samarbetsparter: SHM, JM, ANM, kommunerna
Uppföljningsindikatorer: Antalet bostadslösa unga, antalet ungdoms - och studentbostäder, beaktandet av unga i programstädernas avtal

Unga ska ha en möjlighet till en intressant hobby

Hobbyer erbjuder unga möjligheter till social växelverkan, självuttryck samt inspirerande och motiverande fritidsverksamhet. I hobbyer förenas upprätthållande av kompisrelationer, självutveckling, strävan efter egna drömmar och upptäckande av egna styrkor samt meningsfull och avkopplande verksamhet. På basis av fritidsundersökningen, skolelevsenkäten och Ungdomsbarometern har 70–90 procent av de unga minst en hobby.

Åtgärder:

- För att stödja ungas fritidsaktiviteter genomförs en mångsidig åtgärdshelhet, Finlands modell för att garantera barns och ungas möjligheter till fritidsaktiviteter. Särskild uppmärksamhet fästs vid att hobbyer ska vara avgiftsfria eller prismässigt överkomliga och vid att nå unga som helt saknar en hobby samt vid att hobbymöjligheter erbjuds också i anknytning till skoldagen. Minskningen av den könsmässiga segregationen beaktas som en del av främjandet av fritidsaktiviteter.
- Ett riksomfattande program genomförs på basis av verksamhetsmodellen Valtti. Programmet riktar sig till unga som riskerar att bli utan hobbyer på grund av exempelvis funktionsnedsättning, boendeort, etnisk bakgrund eller ekonomisk situation. Programmet innefattar individuell rådgivning för att hitta lämpliga hobbyer, understöd till försök med låg tröskel och en personlig ledsagare under försöks- och startskedet.
- Genomförandet av det riksomfattande hobbypasset stöds. I hobbypasset inkluderas möjligheter att pröva hobbyer för ungdomar i högstadiet, olika fritidsaktiviteter, till exempel en grundkurs i någon idrottsgren eller i fotografering, avgiftsfria tjänster såsom kollektivtrafik eller film- och evenemangsbiljetter.
- En riksomfattande hobbyvecka som planerats av de unga genomförs tillsammans med Kommunförbundet, Finlands Olympiska Kommitté och riksomfattande hobbyorganisationer.
- Försök med nya typer av handledd hobbyverksamhet möjliggörs. I dem utnyttjas digitala medier och digital teknik som redskap, innehåll eller verksamhetsmiljö.

Målgrupper: unga i åldern 13–25 år
Samordnande ministerium: UKM
Samarbetsparter: SHM, organisationer inom idrotts- och ungdomssektorn, aktörer inom konst och kultur samt kommunerna
Uppföljningsindikatorer: Fritidsundersökningen, skolelevsenkäten

Ekonomihantering genom förutseende ekonomisk rådgivning

Hushållens skuldsättning och överskuldsättning har ökat under hela 2000-talet både i Finland och i många andra EU-länder. Orsakssambandet mellan överskuldsättning och utslagning är invecklat. Å ena sidan orsakar utsatthet överskuldsättning och å andra sidan kan överskuldsättning öka risken för att bli utmattad, sjuk och utslagen, särskilt om den pågår en längre tid. Därtill kan den ha en negativ inverkan på sysselsättningen eller deltagandet i samhällelig verksamhet.

Justitieministeriet och Riksfogdeämbetet planerar och genomför i samarbete verksamhetsmodeller genom vilka man med hjälp av samarbete med intressentgrupper stärker också de ungas hantering av sin egen ekonomi och samtidigt minskar risken för överskuldsättning. Projektet för förutseende ekonomisk rådgivning pågår 2019–2021. Projektet når unga i synnerhet genom samarbete mellan bland annat socialväsendet och

Brottspåföljdsverket. Målet med projektet för förutseende ekonomisk rådgivning är att stärka den ekonomiska rådgivning som olika aktörer ger sina klienter.

Åtgärder:

- I projektet stärks det tväradministrativa samarbetet mellan olika myndigheter och tredje sektorn i syfte att förebygga skuldspiraler och vidare utvecklas medborgarnas ekonomiska kompetens och ekonomihantering i olika åldersgrupper och förbättras tillgången till hjälp för överskuldsatta.
- I verksamheten betonas att klienten ska få rätt service vid rätt tidpunkt. Genom samarbete med intressentgrupper når man klienter i stor skala på riksnivå och regional nivå.
- Verksamhetsmodeller planeras och utvecklas i aktivt samarbete med personalen och intressentgrupperna inom utsökningen och den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen. Samarbetet med intressentgrupperna inleds med socialväsendet och Brottspåföljdsmyndigheten. När projektet framskrider utvidgas samarbetet till andra myndigheter och aktörer inom tredje sektorn.
- Projektet bedriver målmedvetet påverkansarbete och sprider beprövade verksamhetsmodeller till andra aktörer.
- Projektet når unga i synnerhet genom samarbete mellan bland annat socialväsendet och Brottspåföljdsverket. När verksamheten utvidgas når man unga under 30 år också via andra intressentgrupper.

Målgrupper: I fråga om unga gäller projektverksamheten personer under 29 år.
Samordnande ministerium: JM
Samarbetsparter: SHM, ANM, Riksfogdeämbetet, Brottspåföljdsmyndigheten, kommunerna, organisationer När projektet framskrider utvidgas samarbetet även med andra intressentgrupper.
Uppföljningsindikatorer: Tillställningar som ordnas, deltagarnas antal och ålder samt genomslag, responsenkäter.

2.2 Unga har metoder och färdigheter för att delta och påverka

Ungas kompetenskapital stärks genom demokrati- och människorättsfostran i skolor och läroanstalter. Samtidigt eftersträvas också en bredare deltagarbas för påverkansgrupperna på andra ställen för påverkan. För att varje ung person ska ha möjligheter att delta och påverka förutsätts att de unga identifieras och erkänns som en del av beslutsfattandet.

Verktyg för samhälleligt deltagande för unga utvecklas

De unga har rätt att delta i och bli hörda i ärenden som gäller dem. Denna rättighet tillgodoses dock inte alltid i allt beslutsfattande eller i lagberedningen. I synnerhet när det gäller unga som hör till etniska, språkliga och kulturella minoriteter, unga med funktionsnedsättning och s.k. NEET-ungdomar finns det med tanke på likabehandlingen utmaningar i deltagandet och påverkan i samhället.

Justitieministeriet inleder ett förvaltningsövergripande nationellt demokratiprogram som sträcker sig fram till 2025. Programmet fungerar som paraply för olika ministeriers demokratiprojekt. Inom ramen för

ungdomsprogrammet genomförs en del av de åtgärder som fastställs i demokratiprogrammet för att främja hörandet av unga samt deras delaktighet.

Åtgärder:

- Mångsidiga och verkningsfulla möjligheter för unga att delta och metoder för direkt demokrati som riktar sig till unga främjas aktivt (t.ex. användardemokrati, medborgarråd, intervjuer med kommuninvånare, ungdomsfullmäktige, webbfullmäktige och deltagande budgetering).
- Kommunerna och landskapen uppmuntras att i större utsträckning beakta ungdomsfullmäktige i det kommunala beslutsfattandet och beslutsfattandet på landskapsnivå, att utveckla verksamhetsförutsättningarna och -metoderna för ungas påverkansgrupper tillsammans med de unga samt att erbjuda medlemmarna i påverkansgrupper utbildning. Utvidgning av påverkansgruppernas deltagarbas uppmuntras också så att också unga som hör till grupper som löper risk för diskriminering ska ha bättre möjligheter än för närvarande att delta i verksamheten.
- I samarbete med unga, organisationer som arbetar med unga och andra centrala intressentgrupper utreds hurdana nya verktyg eller metoder som kan utvecklas för att främja hörandet av unga, hur användningen av befintliga allmänna metoder och verktyg för hörande (t.ex. elektroniska demokratitjänster) kan effektiviseras och hur de kan förnyas särskilt för att främja hörandet av unga. Det beaktas att systemen och metoderna ska vara uttryckta på ett lättförståeligt språk. I utvecklingen av de elektroniska tjänsterna fästs särskild vikt vid tjänsternas nåbarhet och tillgänglighet samt vid evidensbaserad information om de sätt och de tekniker som de unga vill använda för att påverka.
- Olika metoder för hörande av unga testas och utvecklas i strategiprojekt, utvecklingsprojekt eller lagberedningsprojekt på statsrådsnivå, i synnerhet i frågor som är viktiga med tanke på de ungas framtid (utöver klimatet även t.ex. utbildnings- eller arbetslivsfrågor). Resultaten av de senaste undersökningarna och försöken utnyttjas vid hörandena.
- Ett riksomfattande utbildningsprogram för delaktighet och påverkan i samhället för unga med invandrarbakgrund genomförs. I programmet utnyttjas erfarenheterna från nätverket Make some noise. Målet med utbildningsprogrammet är att öka beaktandet av invandrarungdomars åsikter i samhället och i synnerhet i beslutsfattandet och medierna. Utifrån erfarenheterna från utbildningsprogrammet försöker man skapa en modell för en utbildning som lämpar sig också för andra unga, till exempel unga med funktionsnedsättning.

Målgrupper: Tyngdpunkten ligger på unga i åldern 13–18 år.
Samordnande ministerium: JM
Samarbetsparter: UKM, FM, MM, SHM, delegationen för etniska relationer ETNO, delegationen för rättigheter för personer med funktionsnedsättning VANE, kommunerna, landskapen och organisationer.
Uppföljningsindikatorer: fastställs senare

Skolornas och läroanstalternas demokrati- och människorättsfostran stärks

De riksomfattande grunderna för läroplanerna förutsätter att demokrati och mänskliga rättigheter behandlas inte bara i vissa läroämnen utan också i hela skolans verksamhetskultur. Enligt undersökningar är lärarnas kunskaper inom människorättsfostran för närvarande varierande, beroende av enskilda lärares aktivitet och oberoende av den juridiska normgrunden. Det är viktigt att stärka demokrati- och människorättsfostran för att öka de ungas delaktighet, stärka deras intresse för ett aktivt medborgarskap och för att stöda förmågan till samverkan i ett allt mer pluralistiskt samhälle.

Åtgärder:

- Undervisnings- och kulturministeriet och justitieministeriet inleder ett projekt som stärker skolornas och läroanstalternas demokrati- och människorättsfostran. Projektet stöder för sin del regeringsprogrammets riktlinje som gäller genomförandet av ett förvaltningsövergripande demokratiprogram som sträcker sig till 2025. Projektet stöder verkställandet av läroplanen för att stärka de ungas delaktighet och sprider god praxis på riksnivå.
- Nya sätt att stöda verksamhetspraxis i skolor och läroanstalter som stöder ungas delaktighet och samhörighet utvecklas, växelverkan mellan medborgarsamhället och skolorna och läroanstalterna stärks. Vidare stöds barns och ungas förutsättningar att påverka i sin egen närmiljö och i samhället i vidare bemärkelse samt deras utveckling till aktiva medborgare.
- Särskild uppmärksamhet fästs vid elevernas och studerandenas lika möjligheter att påverka utvecklingen av skolornas/läroanstalternas verksamhet t.ex. genom elev- och studerandekårsverksamhet.
- Som en del av fortbildningen inom småbarnspedagogiken och undervisningsväsendet stärks undervisningspersonalens färdigheter att stöda delaktighet och samhörighet samt demokrati- och människorättsfostran.

Målgrupper: Tyngdpunkten ligger på elever i högstadiet och studerande på andra stadiet
Samordnande ministerium: UKM
Samarbetsparter: JM, Utbildningsstyrelsen, Kommunförbundet, kommunerna, medborgarsamhället, skolor och läroanstalter, Regionförvaltningsverken samt elev- och studerandekårerna
Uppföljningsindikatorer: fastställs senare

Ungas röst ska höras i klimatdiskussionen

Det uppskattas att en fjärdedel av finländarna upplever aktiv oro för klimatförändringen, och för unga ger ämnet mest anledning till oro av alla åldersgrupper. Det är viktigt att klimatångesten kanaliseras till verksamhet som stöder kampen mot klimatförändringen, i stället för att den har en lamslående inverkan. Statsförvaltningen ska stöda de ungas möjligheter att delta i debatten om klimatförändringen och i planeringen och genomförandet av åtgärder för att stoppa klimatförändringen. Verksamheten ska stödas både på riksnivå och på städernas och kommunernas nivå, och den ska gälla livsområden som ligger nära de unga.

Åtgärder:

- Möjligheter att delta i beredningen och genomförandet av planeringssystemet för klimatpolitiken som föreskrivs om i klimatlagen främjas i synnerhet vad gäller unga. I planeringssystemet beaktas särskilt de ungas perspektiv (bl.a. konsumtion, trafiksektorn).
- I samband med beredningen av reformen av klimatlagen görs pilotförsök med verktyg för hörande av unga.
- Faktabaserad klimatinformation produceras i större utsträckning. I programmet Kommunernas klimatlösningar inleds planeringen av ett materialpaket för kommunerna om verksamhetsmodeller för att bekämpa klimatförändringen och anpassa sig till den. I detta ingår unga som ett delområde.
- I Plats för försök-plattformen som finansieras av miljöministeriet främjas år 2020 särskilt ungas förslag för att minska koldioxidavtrycket.
- De ungas representation vid den klimatpolitiska rundabordsdiskussionen tryggas. Tanken med rundabordsdiskussionen är att få samhället att i stor utsträckning delta i klimatåtgärderna och att

engagera olika aktörer i samhället i de gemensamma klimatmålen. Den klimatpolitiska rundabordsdiskussionen ger intressentgrupperna en kanal för att delta i den nationella beredningen av klimatåtgärder.

- Stöd ges till dialogen med dem som arbetar med unga om hur man kan stöda och stärka de ungas klimataktiviteter med hjälp av nuvarande system för deltagande: bl.a. kommunernas ungdomsväsenden och undervisningsväsenden, ungasidéer.fi
- Ungas möjligheter till utsläppsfri rörlighet, såsom gång och cykling, stöds och främjas. Samordning av trafiken och markanvändningen, hållbar stadsplanering och tjänstefiering av trafiken främjas särskilt i stadsregionerna (t.ex. MBT-avtal mellan staten och kommunerna om markanvändning, boende och trafik).
- Hela utbildningssystemet utnyttjas och i synnerhet de möjligheter som läroplanerna och examensgrunderna ger att garantera alla elever i olika åldrar aktuell och grundad information om klimatförändringen och dess konsekvenser. Lärare erbjuds fortbildning i ämnet.
- Utbildningsanordnarna uppmuntras att agera i enlighet med principerna för hållbar utveckling och föregå med gott exempel för hur man i läroanstalternas kontinuerliga verksamhet beaktar ekologiska, ekonomiska och sociala hållbarhetsaspekter. God praxis i anslutning till verksamhetssätt för hållbar utveckling sprids på riksnivå.

Målgrupper: Barn i förskoleåldern–29-åringar
Samordnande ministerium: MM
Samarbetsparter: SHM, JM, KM, ANM, UKM, ämbetsverk, i synnerhet Trafikledsverket och Transport- och kommunikationsverket Traficom och kommunerna, Utbildningsstyrelsen
Uppföljningsindikatorer: I ungdomsbarometern införs en fråga om klimatångest och om hur de unga upplever att de deltar i klimatpolitiken. Uppföljning av indikatorer som anger utvecklingen inom gång- och cykeltrafiken. Uppföljning av indikatorn om de ungas förtroende för framtiden som upprätthålls av kommissionen för hållbar utveckling .

2.3. Unga litar på samhället – jämlikheten och tryggheten stärks

Ett meningsfullt liv förutsätter att den unga har förtroende för samhället och sin egen framtid. Tryggheten förbättras bl.a. genom att man främjar de ungas jämlikhet, stärker de ungas sociala kompetens, gemenskap och delaktighet samt genom att man stärker de ungas färdigheter att agera i diskrimineringssituationer. Genom att ingripa i mobbning erbjuds varje ung person en möjlighet att växa upp i fred. Genom att utveckla barns och ungas interaktions- och känslofärdigheter, genom strukturer som stöder likabehandling och jämställdhet och genom samarbete mellan aktörer bygger man upp de ungas förtroende och trygghetskänsla.

Ungas färdigheter som gäller människorelationer och interaktion stärks och mobbning åtgärdas

De ungas färdigheter som gäller människorelationer och interaktion skapar en grund även för det ömsesidiga förtroendet och känslan av samhörighet och trygghet. Ömsesidigt förtroende mellan människor är också en förutsättning för förtroende för institutioner. Utvecklingen av färdigheter som gäller människorelationer och interaktion börjar redan i den tidiga barndomen och därför måste de stödas på alla utbildningsnivåer från småbarnspedagogiken till högskoleutbildningen.

Bedömningen av konsekvenserna för jämställdheten och likabehandlingen hjälper till att identifiera och avveckla diskriminerande strukturer och välja effektiva åtgärder för att främja likabehandling. Jämställdhets- och sexualundervisningen måste utökas så att alla unga känner igen sina egna och andras rättigheter till fysisk integritet. Samarbete måste göras med skolor och läroanstalter, liksom även med andra aktörer.

Mobbning i skolan och på fritiden är vardag för tusentals barn och unga. I skolor och läroanstalter har man redan länge försökt ingripa i mobbning med hjälp av olika program och åtgärdshelheter (bl.a. programmet KiVa Skola). Efter skolan och internet är hobbyer den tredje vanligaste platsen där unga utsätts för mobbning. Barn och unga som hör till en minoritetsgrupp upplever klart mer mobbning än andra.

Åtgärder:

- I åtgärdsprogrammet för att ingripa i mobbning och minska ensamhet, som utarbetas i enlighet med regeringsprogrammet, beaktas mobbning av unga i olika miljöer
- Samhörigheten i läroanstalternas verksamhetskultur stärks och skolornas och läroanstalternas personals, elevernas och studerandenas kompetens i frågor som gäller samhörighet samt människorelations- och interaktionsfärdigheter stärks.
- Mobbning på fritiden åtgärdas i samarbete med aktörer som ansvarar för ungdomars, organisationers och kommuners fritidsverksamhet.
- Vid genomförandet av åtgärderna mot mobbning fästs särskild uppmärksamhet vid att unga som hör till minoriteter och olika kön skyddas mot mobbning.
- I enlighet med regeringsprogrammet stärks sexualundervisningen för att stärka de ungas fysiska självbestämmanderätt och förbättra deras känslomässiga färdigheter.

Målgrupper: Tyngdpunkten ligger på ungdomar i åldern 12–25 år
Samordnande ministerium: UKM
Samarbetsparter: SHM, Utbildningsstyrelsen, Kommunförbundet, kommunerna, medborgarorganisationer, skolor och läroanstalter, Regionförvaltningsverken
Uppföljningsindikatorer: Skolhälsoenkäten, Fritidsundersökningen

Diskriminerande strukturer identifieras och ungas färdigheter att agera i diskrimineringssituationer förbättras

Enligt undersökningar utsätts i synnerhet romska ungdomar, unga med invandrarbakgrund och unga med funktionsnedsättning samt unga som hör till sexuella minoriteter och könsminoriteter för diskriminering. Romska ungdomar utsätts för fördomar och diskriminering på många olika livsområden, vilket syns t.ex. i form av mobbning i skolan, svårigheter att hitta praktik- och arbetsplatser samt i olika vardagssituationer som trakasserier och hatretorik. I ljuset av de senaste forskningarna och erfarenheterna innebär diskrimineringen inom idrottssektorn att unga som tillhör en minoritet har svårare att delta och förankra sig i idrottsföreningarnas verksamhet.

Justitieministeriet har redan i tio års tid genomfört kampanjen Område fritt från diskriminering tillsammans med olika organisationer. För att förebygga diskriminering på ungdomsområdet har man infört jämställdhets- och likabehandlingsplaner, vars konkreta verkningar är svåra att mäta. Kampanjen genomförs särskilt aktivt inom ungdomsarbetets fält och vid läroanstalter. Justitieministeriet har som mål att fortsättningsvis

upprätthålla och utveckla kampanjen och på så sätt erbjuda konkreta verktyg för likabehandlingsarbete bland unga. Inom idrottssektorn har kampanjen hittills närmast genomförts i grenförbund och vid idrottsanläggningar. Målet är att utvidga kampanjen särskilt till föreningsnivå. Med hjälp av kampanjen kan man t.ex. på ungdomsgårdar och idrottsanläggningar främja att lokalerna är icke-diskriminerande och trygga.

Det är viktigt att bekämpa diskrimineringen av romska ungdomar på många olika sätt. Det är också viktigt att romska ungdomar identifierar diskrimineringssituationer och känner till de rättsmedel som finns för att de ska kunna rapportera vidare om sina erfarenheter av diskriminering och få det stöd de behöver. Ett centralt mål är att avveckla diskriminerande strukturer, verksamhetssätt och kulturer. Ansvaret för detta har i första hand de som arbetar med unga och till exempel skolor och läroanstalter. Syftet med åtgärderna är också att öka de romska ungdomarnas beredskap att verka för likabehandling.

Åtgärder:

- Åren 2020–2021 genomför kampanjnätverket en Område fritt från diskriminering-kampanj som riktar sig till ungdomssektorn och åren 2022–2023 en kampanj som riktar sig till idrottssektorn. Kampanjen innefattar riktad kommunikation och material för aktörer inom ungdoms- och idrottssektorn, utbildningar och sammanställda idéer för att främja likabehandling.
- Under 2020 ordnas 4–6 regionala utbildningsworkshoppar för romska unga. Syftet med verkstäderna är att öka de romska ungdomarnas medvetenhet om sina rättigheter och beredskap att agera i diskrimineringssituationer samt att främja likabehandling. Åtgärderna hänför sig till en större helhet som justitieministeriet genomför som en del av det nationella programmet för romsk politik (ROMPO II) och som inbegriper också andra regionala evenemang (bl.a. utbildningar/informationsmöten för kommunernas personal). Resultaten och materialen från workshopparna samt god praxis som identifierats vid dem sprids på riksnivå. Vid planeringen av åtgärderna och genomförandet av projektet utnyttjas erfarenhetsexpertis. På basis av erfarenheterna av åtgärderna strävar man efter att skapa en modell för en åtgärdshelhet som kan utnyttjas för att utbilda också andra unga som riskerar att bli diskriminerade. Vid workshopparna samlas också ungas egna erfarenheter av diskriminering och åtgärdsförslag för att förebygga diskriminering.
- Jämställdhets- och likabehandlingsplanerna på ungdomsområdet och de åtgärder och mål som uppställs i dem granskas för att förebygga diskriminering. På basis av observationerna vidtas kompletterande och förstärkande åtgärder.

Målgrupper: unga i åldern 12–29 år
Samordnande ministerium: JM
Samarbetsparter: UKM och kampanjnätverket, delegationen för romska ärenden i anslutning till SHM, diskrimineringsombudsmannens byrå och de regionala delegationerna för romska ärenden.
Uppföljningsindikatorer: Kvantitativa indikatorer: 1) antalet nya aktörer inom ungdomsarbetet och idrottsföreningar som anslutit sig till kampanjen, 2) antalet olika kommunikationsåtgärder, 3) antalet personer som nåtts och 4) antalet personer som deltagit i utbildningar/workshoppar. En av de kvalitativa indikatorerna är responsen från målgruppen om kampanjen och workshopparna. Som en del av responsenkäten utreds upplevelsen av ökad kunskap samt den egna bedömningen av om informationen kommer att påverka den egna verksamheten.

Det multiprofessionella samarbetet stärks för att främja välbefinnandet hos unga som uppvisar symtom genom att begå brott och för att förebygga brott som begås av unga

Förebyggandet av brottslighet och utslagning förutsätter samarbete mellan flera förvaltningsområden både på ministerienivå och lokal nivå. I enlighet med regeringsprogrammet hänvisas de som gjort sig skyldiga till brott till social- och hälsovårdstjänster samt brottsförebyggande rehabiliteringsprogram. Unga som uppvisar symptom genom att begå brott löper stor risk för utslagning. I regeringsprogrammet anvisas justitieministeriet finansiering för ett treårigt projekt vars ena mål är att stöda unga som uppvisar symptom genom att begå brott och att söka metoder som ger unga färdigheter i växelverkan och livshantering samt främjar de ungas etablering i utbildning och arbetslivet.

Syftet med den multiprofessionella Ankarverksamheten är att främja barns och ungas välbefinnande och förebygga brott. Ankarverksamheten bedrivs på olika håll i landet och dess resultat är goda. Utmaningen är att Ankartjänsterna inte ännu finns tillgängliga på lika villkor på olika håll i landet för alla barn och unga som uppvisar symptom genom att begå brott. I handboken för Ankarverksamheten beskrivs principerna, genomförandet, det multiprofessionella samarbetet, organiseringen, inledandet av verksamheten samt utvärderingen och utvecklandet i fråga om verksamheten.

Våldsam extremism och våldsamma extremiströrelsers verksamhet har ökat och blivit synligare under de senaste åren. För unga utgör anslutning till dessa grupper en stor risk för hälsan, välbefinnandet och framtiden. Medverkan i grupperna tränger ut den unga från samhället på ett sätt som gör det svårt att återvända. Våldsamma extremistiska grupper riktar sin rekrytering till unga. En målgrupp för Ankarverksamheten är unga som upplever våldsam radikalisering och som behöver multiprofessionellt samarbete för att lösgöra sig från dessa gruppers inflytande. I fråga om våldsam radikalisering kan även personer över 18 år omfattas av Ankarverksamheten.

Åtgärder:

- Syftet med verksamhetsmodellen för unga som uppvisar symptom genom att begå brott (JM 2019) är att stöda ungdomar som misstänkts för flera och allvarligare brott och vars användning av berusningsmedel eller annan risk för marginalisering har väckt särskild oro hos en myndighet eller annan aktör som träffat den unga personen.
- Olika sätt att höra respons om tjänsterna från unga som uppvisar symptom genom att begå brott och som dömts för brott utvecklas och pilottestas, och likaså möjligheter att i fortsättningen delta i utvecklandet av tjänster som riktar sig till dem. Tjänsterna utvecklas utifrån den respons som fåtts i syfte att stöda samhörighet, livskompetens och likabehandling.
- När verkställigheten av fängelsestraff och samhällspåföljder planeras säkerställs den ungas delaktighet och hörande av den unga vid beredningen av planen för strafftiden.
- Multiprofessionell Ankarverksamhet riktas till barn och unga under 18 år som uppvisar symptom genom att begå brott eller riskerar att radikaliseras. Det säkerställs att Ankarverksamheten genomförs och utvecklas i hela landet i enlighet med det som anges i handboken. Ankarverksamhet kan också omfatta personer över 18 år när det anses ändamålsenligt.
- Inrikesministeriet inrättar en nationell samordningsgrupp för förebyggande av olyckor inom räddningsväsendet. En av dess uppgifter är att stärka de ungas delaktighet i sina närgemenskaper och den ömsesidiga samhörigheten vid sidan av att stöda lärandet av praktiska färdigheter.

Målgrupp: Unga under 18 år. I fall som handlar om våldsam radikalisering finns ingen övre åldersgräns.
Samordnande ministerium: JM och IM
Samarbetsparter: SHM, UKM, Brottspåföljdsmyndigheten och Finlands Kommunförbund. På regional och lokal nivå ansvarar social- och hälsovårdsväsendet, polisen, undervisningsväsendet och ungdomsväsendet för verksamheten.

Uppföljningsindikatorer: Antalet Ankar-anmälningar, antalet kunder, ankarbesök (antal), klienternas åldersfördelning, återfall/nya klienter, Ankargruppernas grupper med yrkespersoner, antal anställda och arbetstid som använts för verksamheten.

Samordningen stärks för att förhindra lockande av unga på sociala medier (”grooming”)

Att locka minderåriga i sexuella syften är ett brott. För brottet används också begreppet grooming, som har etablerats i talspråket för att beskriva verksamhet där en vuxen föreslår umgänge i sexuellt syfte. Vid brottet används ofta manipulation och förövaren försöker till exempel få bildupptagningar av en minderårig person genom vilka barnet utpressas att fortsätta umgänget med den vuxna även om barnet inte vill det. Det är viktigt att sänka tröskeln för unga att berätta om sådant lockande.

Åtgärder:

- Ett samordningsprojekt mellan ministerierna inrättas i syfte att förebygga att unga lockas på sociala medier. Till åtgärderna hör bland annat att förbättra de ungas och deras vårdnadshavares digitala färdigheter och förståelse för digitala miljöer, att öka kunskapen med hjälp av mediefostran samt att utveckla konkreta tillvägagångssätt med hjälp av vilka unga, deras föräldrar och personer som arbetar med unga vägleds och lär sig att arbeta tryggare, mer medvetet och med förståelse för sina egna rättigheter i den multimediala världen.
- Inom ramen för samarbetet genomförs samordning av olika förvaltningsområdens åtgärder i syfte att hitta långsiktiga och verkningsfulla verksamhetssätt och verksamhetsmodeller samt som stöd för en ändamålsenlig allokering av statsförvaltningens anslag.
- Det erbjuds anvisningar för informationsutbyte för aktörer inom olika förvaltningsområden i fall som handlar om lockande på sociala medier.

Målgrupper: Utvecklingsprojektet riktas till årskurserna 5–9 i den grundläggande utbildningen, med fokus på ungdomar i högstadieåldern, dvs. 13–16 år.
Samordnande ministerium: UKM
Samarbetsparter: IM, SHM, Utbildningsstyrelsen och organisationer
Uppföljningsindikatorer: Skolhälsoenkäten

3 Finlands mål för det internationella och europeiska samarbetet på ungdomsområdet

Enligt statsrådets förordning om ungdomsarbete och ungdomspolitik 211/2017 ställer det riksomfattande programmet för ungdomsarbete och ungdomspolitik upp nationella mål för den europeiska och internationella verksamheten på ungdomsområdet (2 §). Målen förverkligas i Europeiska unionens samarbete och när Finland deltar i samarbetet inom ramen för Europarådet, andra internationella organisationer och de nordliga strukturerna.

För programperioden uppställs följande mål:

Ungdomsarbetets ställning stärks

I det europeiska samarbetet verkställer Finland aktivt den resolution om utbildning för ungdomsarbetare som Europeiska unionens ministerråd antog i november 2019 [*rådet 22.11*]. Finland strävar efter att stärka samförståndet mellan medlemsstaterna om högklassig utbildning för ungdomsarbetare och målen för den samt att främja utvecklingen av flexibla verksamhetsmodeller för utbildning av ungdomsarbetare som baserar sig på praxis och nationella behov. Finland arbetar initiativrikt för att starta ett projekt för ömsesidigt lärande som gäller utbildningen av ungdomsarbetare inom ramen för partnerskapsavtalet mellan Europeiska kommissionen och Europarådet.

Finland deltar aktivt i verkställandet av Europeiska unionens ungdomsstrategi (2019–2027) och svarar för genomförandet av det europeiska projektet för ömsesidigt lärande inom digitalt ungdomsarbete.

För att stärka ungdomsarbetets ställning delar Finland med sig av information och erfarenheter om god praxis och effektivt genomförande som gäller ungdomsforskning. Finland strävar efter att öka kännedomen om ungdomsarbetet utanför verksamhetsområdet.

Finland främjar kunskapsutbytet i anslutning till mediefostran i det europeiska och internationella samarbetet bl.a. i anslutning till verkställandet av direktivet om audiovisuella medietjänster.

Ungas medvetenhet om deras rättigheter ökas

Unga har en nyckelroll i utvecklingen av demokratin och de mänskliga rättigheterna i Europa. Genom internationellt samarbete strävar Finland efter att öka de ungas medvetenhet om de rättigheter som de har.

Ungas möjligheter att delta i beslutsfattande som gäller dem själva främjas inom olika områden

Finland främjar de ungas möjligheter att i stor utsträckning delta i beslutsfattande som gäller dem själva inom olika delområden av samhällslivet, inklusive utbildnings- och sysselsättningspolitiken, kampen mot klimatförändringen samt den personliga säkerheten och integriteten. Påverkansmöjligheterna stöds både på internationell och nationell nivå, och i det främjande arbetet beaktas särskilt unga som är i sämre ställning än andra.

Stöd till inkludering i verkställandet av ungdomsprogram

Ungdomars rörlighet inom EU och med tredjeländer främjas genom projekt inom programmen Erasmus+ och Europeiska solidaritetskåren. Finland strävar efter att stärka inklusionsaspekten vid verkställandet av rörlighetsprogram för unga. Under programperioden är målet att de program som riktar sig till unga ska nå nya målgrupper samt allt bättre nå unga som hör till olika kulturella minoriteter, unga med funktionsnedsättning, olika kön och till exempel unga som bor utanför tillväxtcentrumen. Programdeltagarna uppmuntras att i tillämpliga fall använda inklusionsstöd.

Ungas verksamhet mot klimatförändringen stöds

Enligt utredningen Flash Eurobarometer 2019 anser 67 procent av ungdomarna att Europeiska unionens viktigaste mål är åtgärder mot klimatförändringen och miljöskydd. Finland strävar efter att stärka ungdomsarbetets roll och det förvaltningsövergripande samarbetet när det gäller att stöda unga i frågor som gäller klimatförändringen. Målet är också att lyfta fram ämnet som ett prioriterat tema på ungdomsområdet under Finlands ordförandeskap för Nordiska ministerrådet och ordförandeskapet för Barentsrådet därefter.

4 Riktlinjer för stödet till ungdomsarbete och ungdomsverksamhet samt prioriteringar för godkännande av rätten till statsbidrag för riksomfattande kompetenscentrum på ungdomsområdet

Ungdomsarbete och -verksamhet understöds med undervisnings- och kulturministeriets anslag för ungdomsarbete. Med dessa understöd kan man stöda endast sådan verksamhet som förverkligar målen och utgångspunkterna i 2 § i ungdomslagen. I understödsverksamheten beaktas genomgående hållbar utveckling, jämställdhet mellan könen samt likabehandling. Positiv särbehandling kan vid behov tillämpas på dem som har det sämre ställt. Understöden beviljas på basis av prövning.

Undervisnings- och kulturministeriets målstyrningsintresse varierar beroende på understödet. I fråga om allmänna understöd som beviljas aktörer på ungdomsområdet styr undervisnings- och kulturministeriet i regel inte innehållet i den verksamhet som understöds. Det allmänna understödet riktas till stödtagarens allmänna verksamhetsförutsättningar och de innehållsmässiga mål som stödtagaren själv har valt. Däremot har specialunderstöden för projekt en större betydelse som undervisnings- och kulturministeriets styrmedel. Undervisnings- och kulturministeriet ställer upp mål för specialunderstöden utgående från ungdomsarbetet och ungdomspolitiken. I praktiken beror det på understödet i vilken grad målen styr verksamheten. Styrningen är starkast när det gäller understöd som beviljas riksomfattande kompetenscentrum på ungdomsområdet.

Enligt ungdomslagen (1285/2016) avses med riksomfattande kompetenscentrum på ungdomsområdet en sammanslutning som utvecklar och främjar kompetensen och sakkunskapen på ungdomsområdet på riksnivå. Ett kompetenscentrum kan också vara en sammanslutning som grundar sig på ett avtal mellan två eller flera sammanslutningar. Kompetenscentrumen på ungdomsområdet har till uppgift att utveckla och främja bas- och specialkunnandet på ungdomsområdet genom att producera, sammanställa eller utnyttja sakkunnigtjänster och andra tjänster eller genom att sprida information om unga, ungdomsarbete eller ungdomspolitik.

Enligt 4 § i ungdomslagen svarar undervisnings- och kulturministeriet för den allmänna ledningen, samordningen och utvecklingen av ungdomsarbetet och ungdomspolitiken samt för att allmänna förutsättningar för ungdomsarbete och ungdomspolitik skapas inom statsförvaltningen. Regionförvaltningsverken svarar för regionförvaltningsuppgifterna inom ungdomsarbetet och ungdomspolitiken. Staten ska vid skötseln av sina uppgifter vid behov samarbeta med kommunerna, organisationer på ungdomsområdet och andra sammanslutningar samt med de unga.

För undervisnings- och kulturministeriet är kompetenscentrumen ett av verktygen för utveckling av ungdomsarbetet. Tyngdpunkterna i kompetenscentrumverksamheten reagerar på sådana aktuella behov inom ungdomsarbetet som undervisnings- och kulturministeriet har ett målstyrningsintresse för. Eftersom kompetenscentrumen endast är verksamma på ungdomsområdet kan deras uppgifter inte direkt härledas från de ungdomspolitiska målen och åtgärderna i detta program. Kompetenscentrumen producerar och förmedlar den information som undervisnings- och kulturministeriet behöver. Kompetenscentrumen stöder undervisnings- och kulturministeriet i dess informationsstyrning och utvecklingsverksamhet. Därtill erbjuder kompetenscentrumen utbildning och stöd för aktörer på ungdomsområdet i hela landet.

Enligt ungdomslagen beviljar undervisnings- och kulturministeriet ett kompetenscentrum rätt till statsbidrag för viss tid. Eftersom tyngdpunkterna i kompetenscentrumverksamheten fastställs i det riksomfattande programmet för ungdomsarbete och ungdomspolitik har tidsfristen kopplats till programperioden. Tiden då

kompetenscentren har rätt till statsbidrag kan avvika från programmets giltighetstid för att göra övergångstiden mellan programperioderna smidigare och för att garantera en högklassig helhet av kompetenscentrum.

Beviljandet av rätt till statsunderstöd och beviljandet av statsunderstöd för ett kompetenscentrum på ungdomsområdet är beroende av prövning. Efter att det riksomfattande programmet för ungdomsarbete och ungdomspolitik har godkänts utlyser undervisnings- och kulturministeriet ansökan om rätt till statsbidrag för kompetenscentrum. I utlysningen preciseras kompetenscentrumbehoven utifrån prioriteringarna i programmet. Ansökningarna bedöms enligt de kriterier som anges i ungdomslagen och i förordningen om ungdomsarbete och ungdomspolitik.

Med de kompetenscentrum som godkänts som berättigade till statsbidrag avtalar undervisnings- och kulturministeriet närmare om de uppgifter som ministeriet beviljar statsunderstöd för. Kompetenscentrumens prioriteringar är således riktgivande och uttrycker aktuella utvecklingsbehov inom ungdomsarbetet. Utifrån prioriteringarna preciseras de kompetenscentrumbehov som anges i utlysningen om rätt till statsbidrag och som de som ansöker om rätt till statsbidrag svarar på i sina verksamhetsplaner. Planerna som presenteras i ansökningarna utgör grunden för förhandlingarna om de egentliga kompetenscentrumuppgifterna.

Under denna programperiod förutsätter utveckling och främjande av kompetensen och sakkunskapen på ungdomsområdet genom kompetenscentrumverksamhet att ansvarsfördelningen förtydligas, samordningen stärks och verksamheten koncentreras strukturellt till färre helheter än för närvarande. Kompetenscentrumen bildas enligt tyngdpunkt. De kan vara sammanslutningar som består av flera aktörer.

För kompetenscentrumverksamheten fastställs sex prioriterade områden genom vilka man främjar ett meningsfullt liv för unga och ungas delaktighet i samhället. Vid fastställandet av prioriteringarna har man identifierat sådana aktuella utvecklingsbehov inom ungdomsarbetet som undervisnings- och kulturministeriet – i egenskap av det ministerium som ansvarar för den allmänna ledningen, samordningen och utvecklingen av ungdomsarbetet inom statsförvaltningen – har ett målstyrningsintresse för. Detta innebär att de utan kompetenscentrumverksamheten inte nödvändigtvis skulle genomföras på det sätt som ministeriet önskar eller över huvud taget. Utöver innehållet i prioriteringarna för kompetenscentrumverksamheten finns det också mycket annan viktig utvecklingsverksamhet inom ungdomsarbetet som ministeriet kan styra med andra understöd.

Inom varje kompetenscentrumprioritering ska jämställdheten mellan könen, jämlikheten och tvåspråkigheten beaktas genomgående. Tvåspråkigheten kommer att synas starkt i kompetenscentrumens verksamhet för att utvecklingen av det finlandssvenska ungdomsarbetet ska stärkas och för att de svenskspråkiga ungdomarnas rätt till tjänster inom ungdomsarbetet till denna del ska tillgodoses. Ett kompetenscentrum som utvecklar ungdomsarbetet i skolor och läroanstalter får som uppgift att samordna det finlandssvenska ungdomsarbetet mellan olika kompetenscentrum. Den instans som samordnar den finlandssvenska kompetenscentrumverksamheten ska ha erfarenhet av att tillhandahålla svenskspråkiga ungdomstjänster.

Prioriteringarna för kompetenscentrumverksamheten är:

- **Ungdomsarbete i kommunen**
  Ungdomsarbetet är en lagstadgad kommunal basservice. Det stöder de ungas tillväxt och handlingskraft genom frivillig och handledd verksamhet. Ungdomsarbete utförs allt oftare så att säga utan väggar, oberoende av verksamhetsmiljön och i samarbete med olika slags aktörer. Dess verksamhetssätt, samarbetsnätverk och den kompetens som behövs i arbetet har utvecklats, både på ett övergripande sätt och enligt delområde eller arbetsform. De centrala utmaningarna för det lokala ungdomsarbetet

gäller säkerställandet av dess kvalitet, påvisandet av verksamhetens resultat och kännedomen om verksamheten. Man bör fortsätta att sprida god praxis och att utveckla och utnyttja den informationsproduktion som gäller ungdomsarbetet. Det är viktigt att stärka ungdomsarbetet som en del av det välbefinnandearbete för unga som utförs i kommunen. I utvecklingen av ungdomsarbetets olika arbetssätt, former och delområden (informations- och rådgivningsarbete för unga, främjande av ungas psykiska hälsa och förebyggande av användning av berusningsmedel, genusmedvetet ungdomsarbete samt finlandssvenskt ungdomsarbete) bör man sträva efter ett intensivare samarbete än tidigare. Också samarbetet mellan olika aktörer på lokal nivå (föreningar, församlingar) bör stärkas.

- **Lägesbild och genomslag i fråga om organisationer på ungdomsområdet**
  Medborgarorganisationerna är viktiga aktörer inom ungdomsarbetet vid sidan av kommunerna eller tillsammans med kommunerna, antingen genom avtalsbaserat eller funktionellt samarbete. Den traditionella föreningsbaserade medborgarverksamheten befinner sig i ett brytningsskede i och med att den informella verksamheten ökar och verksamheten med köpta tjänster styr innehållet. Medborgarorganisationerna erbjuder kanaler för deltagande och påverkan samt möjligheter till hobbyverksamhet för unga. Deras informationsproduktion som gäller ungdomsarbetet och ungdomsverksamheten bör vidareutvecklas i syfte att precisera helhetssynen på serviceutbudet på ungdomsområdet. Medborgarverksamheten för unga har verkningar som stöder demokratin och de ungas tillväxt, men för att kunna identifiera dessa positiva effekter krävs det att organisationernas kunnande om konsekvensbedömning stärks och att man stöder sig på forskning. Det behövs mer information om hur den föränderliga verksamhetsmiljön påverkar ungdomsarbetet och ungdomsverksamheten i organisationerna och med vilka metoder man når unga i en föränderlig verksamhetsmiljö. Genom medborgarverksamhet får den unga personen på ett informellt sätt individuellt anpassad kompetens som är till nytta i studierna och arbetslivet. Det är således viktigt att stärka medborgarorganisationernas samarbete med läroanstalter och arbetslivet och att systematisera identifieringen och erkännandet av förvärvat kunnande.

- **Delaktighet och påverkan**
  I 24 § i ungdomslagen förpliktas myndigheterna att erbjuda och ordna möjligheter för unga att delta i och påverka behandlingen av ärenden som gäller ungdomsarbete och ungdomspolitik på lokal-, region- och riksnivå samt att höra unga i ärenden som gäller dem. Inom ungdomsarbetet är främjandet av ungas delaktighet ett genomgående tema. När verkställigheten av 24 § i ungdomslagen stärks fokuserar ungdomsarbetet på att främja demokratifostran och öka medvetenheten om ungas delaktighet: dialogen mellan de unga och myndigheterna bör breddas och fördjupas, vilket förutsätter att de digitala verktygen och kvalitetskriterierna för delaktighet vidareutvecklas och görs kända och att användningen av dem stöds med beaktande av likabehandlingen av unga som hör till olika grupper. De ungas upplevelse av delaktighet i samhället är kopplad till radikalisering och våldsam extremism bland unga. Inom ungdomsarbetet har man strävat efter att förebygga dessa genom fortbildning och sektorsövergripande samarbete. Fenomenet har också en koppling till främjandet av den inre säkerheten. Det behövs mer information om de ungas delaktighet i extremiströrelser.

- **Riktat ungdomsarbete**
  Verkstadsverksamheten för unga och det uppsökande ungdomsarbetet bildar en helhet där de unga erbjuds individuell handledning som stärker livshanteringen och initiativförmågan i syfte att komma vidare i livet. Verksamheten är omfattande, och det finns kvantitativa och kvalitativa uppgifter om den. Verksamheten stöds med statsunderstöd som riktas direkt till anordnarna, men också till intressebevakning och utvecklingsverksamhet. De aktuella utvecklingsbehoven inom denna helhet gäller verkstadsverksamhetens samarbete med läroanstalter och nya samarbetsformer (bl.a. samarbetet med Navigatorerna och samarbetet med det sociala arbetet) samt Tilläggstid-verksamheten i anslutning till det uppsökande ungdomsarbetet. Dessutom är det nödvändigt att granska den regionala jämlikheten i

fråga om tjänsterna inom verkstadsverksamheten för unga och det uppsökande ungdomsarbetet. I utvecklingsverksamheten betonas sektorsövergripande samarbete för att förebygga användning av berusningsmedel och utslagning samt för att stödja ungas psykiska hälsa.

- **Digitalt ungdomsarbete**
  Det digitala ungdomsarbetet har utvecklats ur ungdomsarbetets praxis att vara verksam där de unga finns. Digitaliseringen anknyter till verksamhetsmiljön, men också till innehållet i och verktygen för ungdomsarbetet och ungdomsverksamheten. I och med den tekniska utvecklingen befinner sig det digitala ungdomsarbetet i kontinuerlig förändring. Även om det digitala ungdomsarbetet beaktas bättre än tidigare i utbildningen inom ungdomsarbetet finns det ett stort och kontinuerligt behov av tilläggsutbildning och -stöd kring det i planeringen av ungdomsarbetet och ungdomsverksamheten, både i kommunerna och i medborgarorganisationerna. Digitaliseringen genomsyrar allt ungdomsarbete och all ungdomsverksamhet, men på grund av behovet av tilläggsutbildning och tilläggsstöd är det tills vidare befogat att granska det digitala ungdomsarbetet som ett separat utvecklingsobjekt. Integreringen av det i de permanenta strukturerna inom ungdomsarbetet och i vardagsarbetet för alla som arbetar med ungdomsarbete är en central utmaning för framtiden. En särskild fråga är riskerna med digitala medier, varav det mest aktuella är det s.k. grooming-fenomenet.

- **Ungdomsarbete i skolor och läroanstalter**
  Ungdomsarbetet når största delen av sin målgrupp när det görs i samarbete med skolor och läroanstalter. Ungdomsarbetet erbjuder stöd som är anpassat till de ungas behov, ökar skoltrivseln och gör det möjligt att ingripa i mobbning i skolor och läroanstalter. Samarbetet bör göras till en modell, stärkas och utvecklas inom olika delområden (t.ex. stärkande av det helhetsbetonade välbefinnandet bland unga och stödande av den mentala hälsan samt elevhemstjänster vid läroanstalter på andra stadiet). Skolor och läroanstalter har en viktig roll även när det gäller att främja lika möjligheter till fritidsaktiviteter eftersom de erbjuder ramar för fritidsaktiviteter som sker i anknytning till skoldagen och utanför skoldagen. Ungdomsarbete som görs i skolor och läroanstalter gör det möjligt för unga att smidigt övergå från en utbildningsnivå till en annan samt att intensifiera kontakterna mellan skolor och läroanstalter och fritidsverksamhet som erbjuds av det kommunala ungdomsarbetet och medborgarorganisationer som erbjuder hobbyverksamhet.

BILAGA 1: RUNGPO 2020–2023 - Lägesbild för de ungas uppväxt- och levnadsförhållanden

Lägesbilden utnyttjar de lägesbeskrivningar som finns i statsminister Sanna Marins (före detta Antti Rinnes) regeringsprogram *”Ett inkluderande och kunnigt Finland”* i fråga om de ungas uppväxt- och levnadsförhållanden. Ett av regeringsprogrammets huvudsakliga mål är att garantera unga generationer rätt till en livsduglig miljö och en hållbar ekonomi. Lägesbilden baserar sig på de välfärdsindikatorer för unga som handhas av statens ungdomsråd. Som stöd för indikatorerna har man använt annan forsknings- och statistikinformation, såsom resultaten från Skolhälsoenkäten och Ungdomsbarometern.

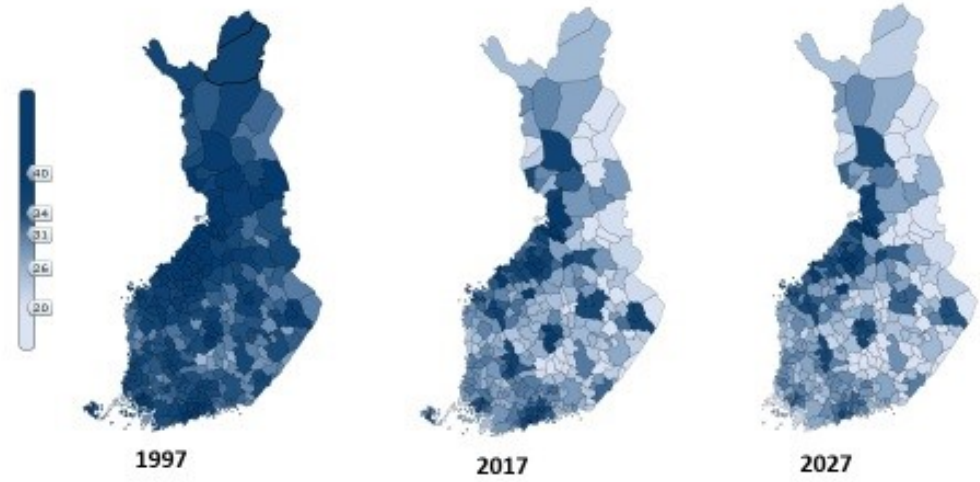
Unga som befolkningsgrupp

I slutet av 2018 fanns det närmare 1,8 miljoner ungdomar under 29 år i Finland. Av dem var ca 870 000 i åldern 12–25 år. De ungas andel av hela befolkningen var 32 procent. Cirka 10–15 procent av de unga har någon skada eller annan omständighet som begränsar deras funktionsförmåga. Enligt befolkningsprognosen kommer antalet 0–28-åringar i Finland att minska till 1,6 miljoner år 2029.

Nativiteten är för närvarande rekordlåg och befolkningsökningen påverkas mest av den ökande invandringen. Under de senaste 15 åren har Finland blivit ett allt mer mångkulturellt samhälle. År 2018 fanns det cirka 137 000 personer i åldern 5–29 år som hade ett främmande språk som modersmål. Ökningen av antalet unga med invandrarbakgrund väntas fortsätta. Enligt Statistikcentralens senaste befolkningsprognos kommer det om 15 år inte längre att finnas ett enda landskap i Finland där det föds fler människor än det dör, om nativiteten stannar på den nivå som nu observerats. Med den nuvarande trenden börjar folkmängden minska år 2031. År 2050 är folkmängden därmed cirka 100 000 lägre än för närvarande.

Under de senaste två årtiondena har migrationen inom landet lett till att unga koncentrerats till tillväxtcentrumen och att antalet unga på landsbygden minskat. Till exempel finns det en koncentration av ungdomar i universitetsstäderna. Invandringen bidrar till att antalet unga ökar i de stora städerna.

Procentuell andel unga under 29 år av kommunens hela befolkning i kommunerna 1997-2027

Källa: Statistikcentralen

Enligt regeringsprogrammet oroar sig den äldre befolkningen för tjänsterna, deras kvalitet och för sin utkomst. De unga oroar sig för livsförutsättningarna på jorden i klimatförändringens tid, men också för sina egna möjligheter till utbildning och arbete i en allt mer osäker arbetsmarknad.

Andelen unga i kommunerna påverkar i hög grad förverkligandet av tjänster riktade till unga, såväl inom den offentliga servicen som inom medborgarverksamheten.

Utbildning och sysselsättning

I Finland får alla barn och unga grundläggande utbildning oberoende av social ställning, kön, boendeort, ekonomisk situation, språk- och kulturbakgrund samt etnisk bakgrund i sammanlagt nästan 2 300 skolor. Elever och studerande i Finland klarar sig ofta bättre i internationella jämförelser av inlärningsresultat än i andra länder. De ungas trivsel i skolan kan dock ännu förbättras. Enligt skolhälsoenkäten 2019 trivdes de som studerade vid yrkesläroanstalter bäst med skolgången. Av dem tyckte 81,5 procent mycket eller väldigt mycket om att gå i skola. Av eleverna i årskurs 8 och 9 i grundskolan tyckte 60 procent ganska mycket eller väldigt mycket om att gå i skola.

De faktorer och mekanismer som påverkar inlärningsmotivationen och skoltrivseln är olika i olika åldersgrupper och i olika skeden av skolgången. I många faktorer som anknyter till de finländska ungdomarnas skolförhållanden och elevernas skolattityder har man sett en positiv, om än ännu ganska blygsam, utveckling under de senaste åren. Skoltrivseln har ökat, förtroendet för det egna kunnandet har stärkts, skolan upplevs som en tryggare plats än tidigare, lärar-elevförhållandet har stärkts på ett positivt sätt och föräldrarnas stöd upplevs mer positivt än tidigare.

Antalet barn och unga som omfattas av särskilt stöd återspeglar behovet av tjänster, men också utbudet av tjänster. År 2018 var andelen elever som fått särskilt stöd 8,1 procent. Antalet har minskat sedan ändringarna i lagen om grundläggande utbildning trädde i kraft 2011. Av dem som fick särskilt stöd var 11,2 procent pojkar och 7,9 procent flickor. Andelen elever som fått den nya intensifierade stödformen har ökat årligen i enlighet med principen om tidigt stöd.

Andelen personer i åldern 20–24 år som saknar examen på andra stadiet är stor, men minskar långsamt. År 2014 var denna andel cirka 17,8 procent och år 2017 cirka 16,7 procent. Andelen unga som endast hade en examen på grundstadiet, inte arbetade och inte deltog i påbyggnadsutbildning eller praktik (s.k. NEET-unga) var 11,8 procent.

Enligt OECD:s rapport ”Investing in Youth”, som publicerades våren 2019, är utbildningssystemet i Finland ständigt bland de bästa inom OECD, men den ineffektiva sysselsättnings- och socialpolitiken hindrar en stor del av de unga från att komma in på arbetsmarknaden på ett smidigt sätt. Sysselsättningsgraden bland unga ligger något över OECD-genomsnittet, men klart under sysselsättningsgraden i de övriga nordiska länderna. Sysselsättningen bland unga håller endast långsamt på att återhämta sig från flera av de problem som drabbat Finlands ekonomi under det senaste decenniet. Unga med låg kompetensnivå stöter på särskilda svårigheter på arbetsmarknaden i Finland eftersom det finns en stor efterfrågan på högkompetenta arbetstagare och en ständig brist på arbetstagare i uppgifter som kräver hög kompetensnivå. Nästan hälften av alla unga som står utanför arbetslivet och utbildningen har inte genomgått utbildning på andra stadiet. Enligt rapporten är ungas framgångsrika deltagande på arbetsmarknaden viktigt inte bara med tanke på deras egna ekonomiska utsikter och välfärd, utan också med tanke på den allmänna ekonomiska tillväxten och den sociala sammanhållningen.

De förändringar som skett på arbetsmarknaden under de senaste åren har försvårat de ungas möjligheter att integreras på arbetsmarknaden. Å andra sidan har arbetslösheten som helhet granskat minskat för personer under 25 år. År 2018 fanns det vid månadens mätdag i genomsnitt 33 316 arbetslösa arbetssökande under 25 år. År 2019 var de i genomsnitt 30 941 personer (januari–september).

De försvagade ekonomiska konjunkturerna, strukturomvandlingarna, de allt större kompetenskraven på arbetsmarknaden och den allt hårdare konkurrensen har bromsat minskningen av ungdomsarbetslösheten och försvårat möjligheterna att förankras i arbetslivet. Cirka hälften av studerandena arbetade år 2019.

Efterfrågan på lågutbildad arbetskraft och antalet arbetsplatser som motsvarar grundskoleutbildningen har kontinuerligt minskat. Det finns fortfarande flera flaskhalsar när det gäller sysselsättningen av personer som har en särskilt utsatt ställning på arbetsmarknaden, såsom personer med funktionsnedsättning, invandrare och NEET-ungdomar. Enligt FPA:s utredning måste exempelvis unga med funktionsnedsättning fortlöpande bevisa för servicesystemet att de har en tillräckligt allvarlig funktionsnedsättning för att få de tjänster som de har rätt till för att stöda sitt arbete. För arbetsgivarna måste de i sin tur visa att de har tillräcklig funktionsförmåga för att kunna vara produktiva arbetstagare. Risken för att unga med ett främmande språk som modersmål hamnar utanför utbildning och sysselsättning är mångfaldig i förhållande till unga som talar finska och svenska.

De ungas intresse för att bli företagare har ökat under de senaste åren. Ökningen av andelen unga som vill bli företagare kan återspegla de allmänna svängningarna och osäkerheten på arbetsmarknaden. Å andra sidan kan det vara fråga om en mer omfattande förändring i hur företagarverksamhet uppfattas, som till exempel studerandedrivna företagargemenskaper och utvecklingen inom företagarfostran har kunnat främja.

Enligt regeringsprogrammet ska alla unga under 25 år och nyutexaminerade under 30 år garanteras en arbets-, praktik-, arbetsprövnings-, verkstads-, läroavtals- eller rehabiliteringsplats inom tre månader från det att arbetslösheten börjat. Regeringen ska främja ungdomsgarantin på basis av sakkunnigarbete. Navigator-tjänsterna och verkstadsverksamheten för unga ska stärkas.

Hälsa, boende och utkomst

Enligt undersökningar mår största delen av de finländska ungdomarna bra och är friska. Enligt skolhälsoenkäten som publicerades 2019 upplever cirka 79 procent av eleverna i årskurs 8 och 9 i grundskolan, ungefär lika många gymnasieelever och cirka 77 procent av de unga som studerar vid yrkesläroanstalter att deras hälsotillstånd är bra.

Alkoholkonsumtionen bland unga har minskat under 2000-talet, men en stor del av ungdomarna använder fortfarande alkohol i berusningssyfte. Berusningsdrickande är vanligast bland dem som studerar vid en yrkesläroanstalt: 27 procent av dem drack sig berusade varje månad, motsvarande siffra för gymnasieelever var 18 procent och för elever i årskurs 8 och 9 i grundskolan 10 procent. Bland pojkar är det vanligare att dricka i berusningssyfte än bland flickor.

Antalet försök med droger bland unga har varierat under 2000-talet och situationen varierar beroende på vilken åldersgrupp som granskas. Enligt skolhälsoenkäten 2019 har 8,6 procent av eleverna i årskurs 8 och 9 i grundskolan, 13,8 procent av studerandena i årskurs 1 och 2 i gymnasiet och 20 procent av studerandena i årskurs 1 och 2 vid yrkesläroanstalter prövat på marijuana eller cannabis minst en gång under sitt liv.

Problem med orken och den psykiska hälsan har ökat oroväckande mycket bland barn och unga. Andelen 15–29-åringar som har rätt till läkemedel som omfattas av specialersättning på grund av psykos eller någon annan svår psykisk störning har på 2010-talet hållit sig kring en procent av åldersklassen, vilket innebär cirka 9 000 unga. Antalet 16–24-åringar som fått rehabiliteringstjänster på grund av psykisk ohälsa och/eller beteendet har ökat klart på 2010-talet.

Enligt regeringsprogrammet ska tröskeln för mentalvårdstjänster för barn och unga göras lägre och tjänsterna ska som en del av basservicen ges i rätt tid och vara tillgängliga. Kontakten mellan dem och de befintliga tjänsterna för barn och familjer och andra servicestrukturer ska intensifieras. Tjänsterna i missbruksarbetet bland minderåriga ska tryggas regionalt och språkligt. Samarbetet mellan olika förvaltningsområden ska intensifieras och informationen tryggas.

Resultaten av undersökningen LIITU 2018, som utredde motion bland barn och unga, är för sin del positiva, men ger anledning till allvarlig eftertanke. En positiv utveckling kan ses i mängden motion som följer motionsrekommendationerna och som rapporteras på eget initiativ: Av 9–15-åringarna rörde 38 procent på sig i enlighet med rekommendationerna, medan motsvarande siffra år 2016 var 32 procent. Å andra sidan visar indikatorerna att andelen barn och unga som följer motionsrekommendationerna inte ändrades mellan 2016 och 2018, när man i granskningen beaktade olikheterna i deltagarnas ålders- och könsfördelning.

I Finland flyttar ungdomar från sitt barndomshem mycket tidigt jämfört med andra europeiska länder. Under de senaste tjugo åren har det blivit vanligare för unga att bo ensamma och hyresboende är typiskt för unga. Den svårare bostadsmarknaden i huvudstadsregionen och andra tillväxtcentrum samt den ökade arbetslösheten återspeglas i de ungas möjligheter att få en bostad till skäligt pris.

År 2018 fanns det i hela landet sammanlagt 1001 bostadslösa unga under 25 år, och av dem var drygt en femtedel långtidsbostadslösa. På grund av en ändring i statistikföringen är uppgifterna om bostadslöshet år 2018 inte jämförbara med föregående år i fråga om Helsingfors. På andra håll i landet minskade antalet bostadslösa ungdomar med 93 personer jämfört med året innan.

Enligt regeringsprogrammet ska byggandet av studentbostäder och ungdomsbostäder utökas, och den lägsta stödklassen för ARA-investeringsunderstödet för grupper med särskilda behov ska höjas från 10 procent till 15 procent.

Omkring en kvarts miljon finländare lever på social trygghet på basnivå. Omkring hälften av dem är under 30 år. Utkomststödet är den form av utkomstskydd som beviljas i sista hand. Totalt fanns det nästan 78 000 unga mottagare av utkomststöd i Finland år 2018. Antalet 18–24-åringar som får utkomststöd har börjat minska 2018 i fråga om både de som får långvarigt utkomststöd och de som endast får det kortvarigt. Bakgrunden till detta är ändringen som gäller de primära förmånerna; övergången till det allmänna bostadsbidraget samt de ändringar som gjorts i studiestödet. Fattigdomen bland unga är också djupare än bland den övriga befolkningen, dvs. deras inkomster ligger längre bort från låginkomstgränsen än bland andra låginkomsttagare.

Studiepenningen och statsborgen för studielån tryggar tillsammans med det allmänna bostadsbidraget den studerandes grundläggande försörjning. Enligt utvärderingsrapporten om grundtrygghetens tillräcklighet 2015–2019 (THL 6/2019) är studiestödet tillsammans med lånet tillräckligt för att täcka en skälig minimikonsumtion. I rapporten konstateras att när studiestödet år 2017 ändrades till att vara mer låneinriktat så antingen höjdes den studerandes utkomst ordentligt eller så sänktes den avsevärt, beroende på om studielånet beaktas i granskningen. År 2017 överfördes barnlösa studerandehushåll också från bostadstillägget till det allmänna bostadsbidraget, vilket i någon mån ökade boendestöden för studerandehushåll och ledde till att boendestöd betalas året om, medan bostadstillägg betalades endast för

studiemånaderna. Under 2010-talet har användningsgraden för studiestödet sjunkit på grund av den skärpta behovsprövningen.

Enligt regeringsprogrammet binds studiepenningen till index, vilket i fortsättningen tryggar stödets köpkraft. För att förbättra utkomsten för studerande som har vårdnad om barn höjs dessutom studiepenningens försörjarförhöjning (25 €/mån.).

Närmare 23 procent av de unga i åldern 18–29 år har anteckningar om betalningsstörningar. En lätt minskning kan observeras i anteckningarna om betalningsstörning för personer under 20 år. I övriga åldersgrupper har antalet personer med anteckningar om betalningsstörning antingen stannat på samma nivå eller ökat något. Största delen av anteckningarna om betalningsstörningar hos unga föranleds förutom av s.k. snabblån även av andra konsumtionskrediter, telefonräkningar, webbköp eller obetalda hyror. Under 2014–2018 har skuldsanering för privatpersoner sökts 412 gånger för unga under 24 år. De ekonomiska kunskaperna är svagast bland unga vuxna och låginkomsttagare, och arbetslösa och låginkomsttagare har flest problem med det ekonomiska beteendet. Enligt undersökningar ökar en ung ålder, låga inkomster och låg utbildning risken för skuldsättning och överskuldsättning.

Enligt regeringsprogrammet avspeglas ojämlikheten i samhället på många sätt i människors liv. Ett sätt den yttrar sig på är fattigdom och ett långvarigt beroende av utkomststöd. Ojämlikheten tar sig också uttryck i skillnader i hälsa och delaktighet mellan olika befolkningsgrupper och i andelen unga utanför arbetsliv och utbildning. Orsakerna till särskilt ungas beroende av utkomststöd och verktygen för att minska detta ska utredas.

Den ungas personliga integritet och säkerhet

Enligt skolhälsoenkäten 2019 anger sju procent av eleverna i årskurs 4 och 5 i den grundläggande utbildningen att de blivit mobbade minst en gång i veckan. Samma erfarenhet har sex procent av eleverna i årskurs 8 och 9, en procent av gymnasiestuderandena och fyra procent av studerandena vid yrkesläroanstalter. Enligt SHVS utredning upplevde cirka fem procent att de under universitets- och yrkeshögskolestudierna utsatts för mobbning av andra studerande och över sex procent att de utsatts för mobbning av personalen. Det är vanligare för kvinnor än för män att bli utsatt för mobbning.

Det är oftast i de unga åldersklasserna man gör sig skyldig till våld och där är det också vanligast att bli offer för våld. De som mest sannolikt gör sig skyldiga till våld och blir offer för våld är 18–20-åringar. År 2017 begick personer under 15 år 3 procent och personer i åldern 15–17 år 5 procent av alla brott enligt strafflagen (KRIMO 2018, översikt över brottsligheten 2017). Enligt undersökningen av Ristikari m.fl. (2018) hade 5,2 procent av flickorna och 19,5 procent av pojkarna i kohorten födda 1997 meddelats antingen dom eller strafföreläggande före 18 års ålder, dvs. före utgången av 2015. I JM:s utvecklingsarbetsgrupps förslag till verksamhetsmodell uppskattades att det finns cirka 7 000 unga som uppvisar symptom genom att begå brott.

I polisens statistik är största delen av gärningsmännen och offren i fråga om våldsbrott män, men enligt offerundersökningar blir kvinnor och män lika ofta offer för våldsbrott. Våldsbrottslighet har ett starkt samband med social utslagning. Riskfaktorer för våldsbrott är bostadslöshet, låg utbildning, låg yrkesställning, låga inkomster och ogift civilstånd. Därtill har alkoholkonsumtion ett nära samband med misshandelsbrott, men efter toppen i slutet av 1990-talet har antalet misshandelsfall som skett under berusning minskat.

Hotet från våldsamma extremrörelser och våldsam extremism har kommit upp i den offentliga debatten i Finland under de senaste åren. Resor till konfliktområden för att begå religiöst motiverade våldsdåd,

våldsamma rasistiska rörelser och gärningar såsom skolskjutningar har också i Finland visat på behovet av en omfattande förebyggande verksamhet.

Trafikolyckor är den vanligaste dödsorsaken bland 15–29-åringar. Antalet unga som dött i trafiken i Finland har minskat under de senaste årtiondena. Detta beror bland annat på att hastighetsbegränsningarna iakttas bättre och på användningen av säkerhetsbälte och hjälm. Risken för att unga förare dör i trafiken är dock mer än tre gånger så stor som för den övriga befolkningen. Unga upplever inte riskerna som lika farliga som äldre personer, och de har mindre erfarenhet av att köra. Unga i åldern 18–19 år som nyligen fått körkort är klart den största riskgruppen för rattfylleri. I rattfyllerifall är över en tredjedel av de döda och skadade i åldern 15–24 år.

Enligt regeringsprogrammet har alla barn och unga rätt till integritet. Sexualundervisningen ska stärkas. Det ska utarbetas ett åtgärdsprogram som syftar till att ingripa i mobbning och minska ensamheten.

De ungas påverkan, delaktighet och fritidsaktiviteter

Enligt kommunallagen som trädde i kraft 2015 ska varje kommun ha en ungdomsfullmäktige tillsatt av kommunfullmäktige eller en motsvarande påverkansgrupp för unga vars verksamhetsförutsättningar kommunen ska sörja för. Enligt en färsk utredning om ungdomsfullmäktige finns det för närvarande 290 ungdomsfullmäktige i kommunerna i Fastlandsfinland, vilket innebär att endast fem kommuner saknar ett sådant organ.

Ungdomslagen som trädde i kraft i början av 2017 innefattar en synnerligen omfattande skyldighet för myndigheterna att erbjuda alla unga som avses i ungdomslagen möjlighet att delta och påverka. I 24 § i lagen föreskrivs om kommunala och statliga myndigheters skyldighet att erbjuda och ordna med möjlighet för unga att delta i och påverka behandlingen av ärenden som gäller ungdomsarbete och ungdomspolitik på lokal-, region- och riksnivå samt att höra unga i dessa ärenden.

År 2013 fogades till lagen om grundläggande utbildning 47 a §, som gäller delaktigheten och elevkåren, i syfte att förbättra delaktigheten för grundskoleelever och hörandet av dem. Enligt paragrafen ska utbildningsanordnaren främja alla elevers delaktighet och se till att alla elever har möjlighet att delta i skolans verksamhet och utveckling samt att de har möjlighet att uttrycka sin åsikt i frågor som gäller elevernas ställning. En skola ska ha en elevkår som består av skolans elever.

Enligt Ungdomsbarometern 2018 har de ungas intresse för politiken ökat, liksom också förtroendet för att demokratin fungerar. I synnerhet har det blivit vanligare att unga under 20 år deltar i politisk verksamhet. Unga upplever att de effektivaste sätten att påverka är att rösta och ställa upp i val. Intresset för politik eller förtroendet för den representativa demokratin realiseras dock inte alltid som deltagande och aktivitet. Enligt Ungdomsbarometern är tidsbrist och svårigheten att hitta meningsfulla sätt att påverka de vanligaste orsakerna till att låta bli att påverka.

Andelen unga i det statliga beslutsfattandet har ökat när frågan mäts med antalet unga riksdagsledamöter. Vid riksdagsvalet 2019 valdes åtta riksdagsledamöter under 30 år, medan endast två valdes år 2007. I riksdagsvalet 2019 ökade valdeltagandet bland unga något jämfört med 2015 års val. Mest ökade valdeltagandet bland unga i åldern 18–24 år (8,2 procentenheter). De unga röstade dock i betydligt mindre utsträckning än de äldre åldersklasserna: av 18–24-åringarna röstade cirka 55%, medan över 82% av 71-åringarna röstade.

De ungas förtroende för politikerna har försvagats. Enligt Ungdomsbarometern upplever ungefär en tredjedel av de unga att politikerna är opålitliga. Lika många unga upplever att politikerna bara bryr sig om rika och inflytelserika medborgares angelägenheter. Även om de inte har förtroende för politiker anser de unga att den representativa demokratins institutioner, såsom riksdagen och presidenten, är tillförlitliga.

Med tanke på jämlikheten är det problematiskt att delaktigheten koncentreras kraftigt till samma, aktiva ungdomar. Dessutom är ungas deltagande splittrat: en del unga strävar efter att påverka med metoder som kräver mindre engagemang, till exempel genom köpbeslut. En mindre del av de unga deltar aktivt till exempel i organisationsverksamhet och strävar därigenom efter att påverka politiken eller samhället.

Valdeltagandet bland unga påverkas också av utbildningsnivå, invandrarbakgrund och kön. Av de unga som avlagt högre högskoleexamen röstade upp till 89 % i riksdagsvalet. Av unga med utländsk bakgrund röstade i genomsnitt endast ca 32 %. Valdeltagandet för kvinnor i åldern 18–24 år var över 10 procentenheter högre än för män i samma ålder.

Sedan början av 2010-talet har man i Finland utvecklat metoder för att delta i direkt demokrati. Dessa sätt att delta har engagerat i synnerhet ungdomar. Medborgarinitiativet har nu varit i bruk under två regeringsperioder. Enligt riksdagsvalsundersökningar anser en betydande majoritet av finländarna att medborgarinitiativet har främjat demokratins funktion i Finland. År 2015 var en knapp tredjedel av respondenterna helt av samma åsikt och cirka 48 procent av respondenterna var delvis av samma åsikt. År 2019 hade andelarna minskat något: ungefär en femtedel av respondenterna var helt av samma åsikt och ungefär 44% av respondenterna var delvis av samma åsikt. Medborgarinitiativet har också ökat människors intresse för samhälleligt deltagande.

Mellan 1998 och 2018 har det inte skett några förändringar i ungas deltagande i organisationsverksamhet. Enligt fritidsundersökningen 2019 hörde lite över hälften av de unga i åldern 10–29 år till någon organisation, förening, klubb eller motsvarande. Flickors och pojkars deltagande ligger på ungefär samma nivå. Den mest aktiva åldersgruppen är 10–14-åringar, av vilka 72 procent hörde till en organisation eller motsvarande grupp. När man granskar de ungas organisationsaktivitet bör man dock beakta att unga som deltar i exempelvis idrotts- eller motionsföreningsverksamhet inte nödvändigtvis upplever att de hör till en organisation.

Elevernas upplevelse av att deras åsikter beaktas i skolan har förbättrats något under de senaste åren. Enligt Skolhälsoenkäten 2019 upplevde ca 27 procent av eleverna i årskurs 8 och 9 i grundskolan och nästan hälften av studerandena i årskurs 1 och 2 vid gymnasier och yrkesläroanstalter att elevernas åsikter beaktades väl eller ganska väl i utvecklingen av skolarbetet.

Enligt regeringsprogrammet inleds ett förvaltningsövergripande demokratiprogram som sträcker sig fram till år 2025. Ett centralt tema i demokratiprogrammet är utvecklande av skolundervisningen och skolornas verksamhetspraxis.

Programmet har även som syfte att stöda barns och ungdomars färdigheter i att påverka i sin egen närmiljö och också i samhället i övrigt, stärka delaktigheten för dem som känner utanförskap, trygga medborgarorganisationernas autonomi och verksamhetsförutsättningar samt att stärka närdemokratin.

Enligt regeringsprogrammet främjas också samarbetet mellan organisationer och skolor. Demokrati- och människorättsfostran och elevernas delaktighet uppmärksammas i högre grad vid skolor och läroanstalter. Elev- och studerandekårsverksamheten uppmärksammas.

Hobbyer handlar om meningsfull verksamhet, värnande om kompisrelationer, självutveckling och egna drömmar. Hobbyer har en viktig roll när det gäller att stärka identiteten, välbefinnandet och delaktigheten i fråga om barn och unga och de kan förebygga ensamhet och utslagning. Viktiga arrangörer av hobbyverksamhet är kommunerna, den tredje sektorn samt företagen. Staten ger ett avsevärt stöd till

hobbyverksamhet, men finansieringen och riktlinjerna är splittrade mellan olika förvaltningsområden. Enligt fritidsundersökningen för barn och unga 2018 har 89 procent av de unga en hobby.

Andelen barn och unga som sysslar med hobbyverksamhet har ökat sedan början av årtiondet. Den omedelbara boendemiljön och utkomsten påverkar barns och ungas fritidsaktiviteter. Till exempel i familjer som är tvungna att begränsa sina inköp har endast 80 % en hobby. Unga som har barn, som är arbetslösa eller som endast har utbildning på grundstadiet har mer sällan en hobby än andra unga. När man frågar barn och unga varför de saknar en hobby är orsakerna till exempel tidsbrist, priset för hobbyer, funktionsvariationer och mobbning.

BILAGA 2: Hörande av unga och centrala aktörer inom ungdomsarbetet och ungdomspolitiken i beredningen av Riksomfattande programmet för ungdomsarbetet och ungdomspolitiken 2020–2023

I 5 § i ungdomslagen 1285/2019 föreskrivs om hörande av unga och centrala aktörer inom ungdomsarbetet och ungdomspolitiken vid beredningen av Riksomfattande programmet för ungdomsarbetet och ungdomspolitiken.

Kickoff för beredningen av programmet och Statens ungdomsråds utlåtande

Den 19 juni 2019 ordnades en kickoff för beredningen av RUNGPO, ”Mot en ny RUNGPO 2020–2023”, och ett stort antal företrädare för myndigheter och medborgarorganisationer deltog i mötet. Vid evenemanget framförde deltagarna sina förslag och önskemål om innehållet i RUNGPO. Länk till videoinspelningen av evenemanget: https://www.youtube.com/watch?v=MhklIcffZ_o&feature=youtu.be

Den 6 juni 2019 gav Statens ungdomsråd i enlighet med sin lagstadgade uppgift ett utlåtande om de frågor som ska tas in i programmet. Statens ungdomsråds utlåtande kan läsas i sin helhet här: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2019/06/VANUPO-lausunto.pdf

Hörande av unga

Vid beredningen av det Riksomfattande programmet för ungdomsarbetet och ungdomspolitiken 2020–2023 hördes 1 890 unga från 104 olika orter. De unga som deltog i hörandet var i åldern 11–29 år och hördes i skolor, läroanstalter, ungdomslokaler, hobby- och organisationsverksamhet, ungdomsverkstäder, bibliotek, köpcentrum, Navigatorer och även via elektroniska kanaler. De unga som intervjuades representerade 18 olika modersmål. Ungdomarna intervjuades av 120 studerande i samhällspedagogik vid Humanistiska yrkeshögskolan och intervjuerna genomfördes i september 2019.

Vid intervjun med unga utnyttjades temakort vars innehåll hade tagits från frågor och mål som anknyter till unga eller till de ungas uppväxt- och levnadsförhållanden i statsminister Sanna Marins (före detta Antti Rinnes) regeringsprogram . På korten hade begreppen i regeringsprogrammet formulerats som ärenden som hänför sig till de ungas vardag och aktiviteter.

Intervjuobjektet fick själv bestämma vilket eller vilka teman han eller hon ville tala och uttrycka sin åsikt om vid intervjun. Teman var bl.a. digitala medier, psykiskt välbefinnande, boende och boendemiljö, ojämlikhet, framtidsutsikter, utvidgande av läroplikten, hobbyer, hållbar utveckling och klimatförändring. De unga tog mest ställning till frågor som gäller fritidsaktiviteter, berusningsmedel, spelande, psykisk hälsa, den egna vardagen, mobbning, hållbar utveckling och klimatförändring. Begreppen demokrati och deltagande väckte minst diskussion bland de unga, men när samma sak formulerades som påverkan och hörande av ungas åsikter så fick ärendet bättre genomslag.

Av de intervjuade talade 41 % om hobbyer och det var det populäraste temat av alla alternativ. Hobbyer erbjuder vänner, motion, laganda, samvaro, karriärmöjligheter, sociala färdigheter samt trivsel och sysselsättning. I sin respons betonade de unga att det ska vara möjligt för alla unga att delta i hobbyverksamhet och att ett hinder för hobbyverksamhet alltför ofta är familjens brist på pengar och att verksamheten är dyr. Som hinder för hobbyverksamhet listade de unga också tidsbrist som beror på långa skoldagar och/eller skolresor, långa avstånd utan möjligheter till skjuts till hobbyerna, eget arbete, brådska, åldersgränser för hobbyverksamheten samt att det är svårt att komma med i hobbygrupper om man inte har

varit med sedan man var liten. De unga berättade också att hobbyverksamhet inte erbjuds på lika villkor i olika kommuner. De ungas önskemål var att det skulle finnas fler egna lokaler för unga, i synnerhet för att syssla med musik, så att bandträningar inte skulle störa grannar, och att det skulle kunna finnas egna parker och områden för unga, såsom det finns lekparker för barn.

Många unga ansåg att spelandet var en meningsfull aktivitet och att det utvecklar olika färdigheter, såsom språkkunskaper och strategiskt tänkande. Digitala spel var en form av samvaro och ett sätt att träffa vänner. Spelandet var det tredje vanligaste temat som de unga ville tala om och som de hade något positivt att säga om.

De unga konstaterade att berusningsmedel finns överallt och att de är lättillgängliga. De unga önskar upplysning om missbruk i stället för skrämsel om beroende samt gott exempel från föräldrarna och den närmaste kretsen när det gäller användning av berusningsmedel. Unga anser att skolorna och läroanstalterna är de platser där upplysning om berusningsmedel bäst når alla unga och där man borde kunna tala mer öppet om ämnet ”utan stigma”.

I responsen från de unga betonades att mobbning bör åtgärdas omedelbart och att den eller de som mobbar ska straffas utan dröjsmål och att också den som mobbas ska få hjälp omedelbart. Enligt de unga kommer mobbaren lättare undan än den som mobbas och alltför ofta hänvisas mobbaren till samtal och så är saken avklarad. De unga påminner om att byte av skola inte nödvändigtvis ger önskat resultat, eftersom mobbning i allmänhet sker i grupper och om en mobbare flyttas så upphör mobbningen ändå inte eftersom gruppen fortsätter. Byte av skola kan fungera på större orter, men i glesbygden kan det vara för långt till en annan skola, och då är det inte möjligt att byta skola.

De unga påminde också om att det vid mobbning på nätet är svårt att identifiera mobbare, eftersom gärningarna kan ske anonymt. De unga lyfte också fram mobbning som riktas mot dem på arbetsplatser. Unga upplever att en del av de äldre arbetskamraterna driver med dem och att det är svårt att ta upp mobbning med chefen för att de unga är rädda för att det ska öka mobbningen på arbetsplatsen. De unga förväntar sig att vuxna ingriper snabbt eller ingriper när mobbning upptäcks eller när den unga berättar om mobbning.

De unga vill ha bättre tjänster för att bemöta utslagning och psykisk hälsa bland unga. Ungdomarna berörs av dessa frågor och förbättringar i dem förväntas omedelbart. Unga anser att en lösning är lågtröskeltjänster som kan hjälpa unga snabbare och mer direkt.

Klimatfrågorna och klimatångesten behandlades mycket vid intervjuerna. De unga vill agera och finna lösningar på frågor som gäller den hållbara utvecklingen och klimatförändringen. De unga funderar på vad var och en kan göra i sin vardag, men begrundar också strukturella metoder för att stoppa klimatförändringen.

Ett sammandrag av intervjuerna med de unga överlämnades till forsknings- och kulturminister Hanna Kosonen onsdagen den 25 september 2019. Länk till en video om de ungas respons som sammanställts av studerandena vid HUMAK i Åbo: https://youtu.be/fGky3vlFV_4

Enkät om Riksomfattande programmet för ungdomsarbetet och ungdomspolitiken 2020-2023 för unga och aktörer inom ungdomsarbetet och ungdomspolitiken

Den riksomfattande Webropol-enkäten genomfördes 25.6.–15.8.2019. Totalt 150 personer svarade på enkäten. Bland deltagarna fanns organisationer, kommuner och privatpersoner samt företag och andra organisationer, av vilka de tre första gav flest svar.

I enkäten tillfrågades respondenternas åsikt om hur RUNGPO ska riktas enligt åldersgränsen för unga:

- den nedre åldersgränsen föreslogs vara mellan 0 och 16 år; medianen var 12 år,

- den övre åldersgränsen föreslogs vara mellan 15 och 28 år, medianen var 27,5 år.

I enkäten ombads respondenterna ställa tre saker som bör inkluderas i den kommande RUNGPO i prioritetsordning. De mest understödda helheterna var följande: 1) Delaktighet i vid bemärkelse, aktivt medborgarskap, 2) Tillräckliga och förebyggande mentalvårdstjänster och utbildning i anslutning till dem, förebyggande av utslagning samt minskning av mobbning, samt 3) Lika möjligheter till hobbyverksamhet. Därtill lyfte man fram jämställdhet, jämlikhet, internationalism, klimatfrågor och kommunernas sektorsövergripande samarbete.

Remissförfarande om programutkastet

Ett remissförfarande om programutkastet ordnades 14.10.–4.11.2019. Remissbehandlingen genomfördes i webbtjänsten utlåtande.fi. Inom utsatt tid lämnades det in 111 utlåtanden om utkastet till program.

Majoriteten av remissinstanserna var medborgarorganisationer och stiftelser, även ämbetsverk (t.ex. regionförvaltningsverk, KAVI, Utbildningsstyrelsen och THL), kommuner och Statens ungdomsråd deltog.

I utlåtandena lyfte man fram teman som man hoppades att skulle vara synligare i programmet. Sådana var bl.a. jämlikhet som ett genomgående tema/eget mål, förebyggande missbruksarbete och rusmedelsfostran, arbete kring spelmissbruk samt finansieringen av Navigator-verksamheten och fastställandet av samordningsansvaret. Som ett resultat av remissbehandlingen togs en del av dessa teman in i det slutgiltiga programmet.

Vissa remissinstanser ansåg att det mål som gäller förebyggande av utslagning som uppställts för RUNGPO i regeringsprogrammet inte syntes tillräckligt tydligt i utkastet. Andra ansåg att stärkandet av vardagshanteringen främjar förebyggandet av utslagning. När förebyggandet av utslagning formuleras som främjande av en smidig vardag så fokuserar programmet inte enbart på riktat arbete, utan handlar mer direkt om förebyggande arbete och därigenom blir programmet mer tydligt ett program som gäller alla unga.

En del av remissinstanserna ansåg att utkastet till program var ”splittrat” till följd av att målen, målgrupperna och konsekvenserna i utkastet inte var jämförbara. På basis av responsen samlades vissa av målen till större helheter i det slutgiltiga programmet.

Alla utlåtanden om utkastet till program finns här:
https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=3d71440e-e1d8-4947-a0dd-a978e7fc2e2d